

**TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE
LESNÍCKA FAKULTA**

**Zhodnotenie a návrh úprav poľovníckych chát na území
LS Kyslinky, OZ Kriváň**

2021

Jana Kľačková

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE
LESNÍCKA FAKULTA

Zhodnotenie a návrh úprav poľovníckych chát na území
LS Kyslinky, OZ Kriváň

BAKALÁRSKA PRÁCA

Štúdijný program:

Aplikovaná zoológia a poľovníctvo

Pracovisko (katedra/ústav):

Katedra lesnej ťažby , logistiky a meliorácií

Vedúci bakalárskej práce:

Ing. Vladimír Juško, PhD.

Lesnícka fakulta
Technická univerzita vo Zvolene

ZADANIE BAKALÁRSKEJ PRÁCE

Evidenčné číslo: **LF-104163-21396**

Akademický rok: **2020/2021**

Autor **Jana Kľačková**
Študijný program **Aplikovaná zoológia a poľovníctvo**
Forma štúdia **externá kombinovaná**

Názov témy:

**Zhodnotenie a návrh úprav poľovníckych chát na území LS
Kyslinky, OZ Kriváň**

Metodické pokyny na vypracovanie práce:

1. Spracujte rozbor problematiky pozemných stavieb so zameraním na poľovnícke chaty, ich konštrukčné riešenia a používané stavebné materiály.
2. Zhodnoťte poľovnícke chaty určené na spriemnenie pobytu v záujmovom území z hľadiska konštrukčného riešenia, technického prevedenia, použitých materiálov, funkčnosti a životnosti.
3. Navrhujte úpravy na zlepšenie stavu posudzovaných stavieb.
4. Vyhotovte foto dokumentáciu hodnotených stavieb.

Zoznam odbornej literatúry:

1. HELL, P. Poľovnícke zariadenia. Bratislava: Príroda a.s., 1990. 252 s. ISBN 80-07-00270-7.
2. HELL, P. Špeciálny chov zverí. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, 2000. 228 s. ISBN 80-228-0933-0.
3. HRČKA, I. Drevostavby. Zvolen: VŠLD Zvolen, 1987. 279s.
4. MAKOVNÍK, Š. – CHLÁDEK, G. Pozemné stavby lesnícke. Bratislava: Príroda, 1971. 339s.
5. SVOBODA, L. Stavebné materiály. Bratislava: Jaga group, 2005. 470s. ISBN 80-8076-014-4.

Zadané dňa:

01. 07. 2020

Odovzdané dňa:

21. 05. 2021

vedúci práce:

Ing. Vladimír Juško, PhD.
Katedra lesnej ťažby, logistiky a meliorácií
(LF)

konzultant:

Ing. Stanislav Hriň

garant študijného programu:

Dr. h. c. prof. Ing. Rudolf Kropil, PhD.

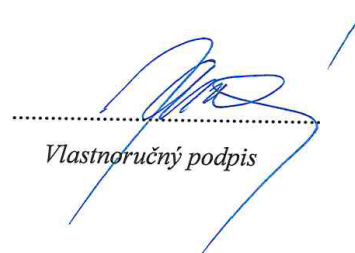
dekan LF TUZVO:

prof. Ing. Marek Fabrika, PhD.

Čestné prehlásenie

Vyhlasujem, že som celú bakalársku prácu vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry a mojich nadobudnutých znalostí v danej problematike počas doterajšieho štúdia.

Zvolen 21.5.2021

.....
Vlastnoručný podpis

Pod'akovanie

Ďakujem môjmu vedúcemu bakalárskej práce, Ing. Vladimírovi Juškovi, PhD., za jeho trpezlivosť, cenné informácie a poskytnutý materiál, ktorý bol ťažko dostupný počas pandémie.

Abstrakt

Zhodnotenie a návrh rekonštrukcií vybraných poľovníckych chát v pôsobnosti LS Kyslinky

V práci sa hodnotí stav vybraných poľovníckych chát na území LS Kyslinky. Vytypované boli chaty Dudáš, Pod Dudáš, Bútlavka, Sihla, Zálomská, Príslopy a Dežmov kopec. Poukázalo sa na ich využívanie v minulosti a v súčasnosti a potenciálne možné využívanie, ktoré by mohlo byť realizované po niektorých rekonštrukčných zásahoch.

V každej chate je potrebné uskutočniť do značnej miery podobné opatrenia. Najväčšie rekonštrukčné zásahy si vyžadujú chaty Bútlavka, Pod Dudáš a Dežmov kopec. V prípade chaty Pod Dudáš a Dudáš je potrebné rekonštruovať najmä steny a podlahy. Menšie úpravy si vyžaduje chata Príslopy, kde nie je nutné výraznejšie zasahovať ani do interiéru. Najmenej je potrebné zasahovať do chaty Zálomská. Tento objekt je v stave, kedy prakticky nie je nutné uskutočniť rekonštrukčné práce.

Poľovnícke chaty na území LS Kyslinky majú veľký význam. Túto lokalitu s obľubou navštevujú fotografi, poľovní hostia, ale aj široká verejnosť. Sprevádzkovaním po opravách, by sa zvýšila produktivita finančných odnosov OZ Kriváň.

Kľúčové slova: poľovnícka chata, prírodné prostredie, stavebný materiál.

Abstract

Evaluation and proposal of modifications of hunting lodges in the region of forests administration in Kyslinky, branch of an enterprise Krivan.

At work is evaluated the condition of selected hunting lodges within the scope of the forest administration in Kyslinky. The cottages which were selected are: Dudas, Pod Dudas, Butlavka, Sihla, Zalomska, Prislopy and Dezmov Hill. What has been pointed out is their use in the past and present and also potential use of them in the future which could be realised after some reconstructional interventions. Largely similar measures need to be taken in each cottage. Lodges: Butlavka, Pod Dudas and Dezmov Hill, require largest reconstructional interventions. In a case of cottages: Pod Dudas and Dudas is necessary to reconstruct especially the walls and floors. Minor adjustments are required in the lodge Prislopy, where is not necessary intervene more significantly in the interior. The cottage Zalomska requires least interventions as this building is in a state where it is practically not necessary to carry out any reconstructional work.

The hunting lodges in the region of forest administration in Kyslinky are of a great importance. This location is extremely popular with photographers, hunting guests, but also with the general public. The operation after all its repairs done would certainly increase the productivity of financial flows of the branch of an enterprise Krivan.

Key words: a hunting modifications, natural environment, building material.

Obsah

Zoznam ilustrácií	8
1. Úvod	11
2. Prehľad problematiky	12
2.1.1. Poľovnícka koliba	13
2.1.2. Poľovnícka chata.....	14
2.1.3. Poľovnícka vila.....	16
2.1.4. Chatový posed.....	16
2.2. Základné aspekty poľovníckych chát z pohľadu stavebného materiálu.....	16
2.3. Stavebný materiál.....	18
2.4. Konštrukcie pozemných stavieb.....	21
3. Ciele práce	24
4. Metodika	25
4.1. Charakteristika záujmového územia.....	25
4.1.1. Základné údaje.....	25
4.1.2. Geológia.....	26
4.1.3. Vodstvo.....	27
4.1.4. Podnebie.....	28
4.1.5. Flóra a fauna.....	28
4.2. Metodika práce.....	29
5. Výsledky.....	30
5.1. Poľovnícka chata Dudáš.....	31
5.2. Poľovnícka chata Pod Dudáš.....	36
5.3. Poľovnícka koliba Sihla.....	41
5.4. Poľovnícka chata Bútl'avka.....	44
5.5. Poľovnícka vila Zálomská.....	47
5.6. Poľovnícka chata Príslopy.....	53
5.7. Poľovnícka koliba Dežmov.....	58
6. Diskusia.....	62
7. Záver.....	64
8. Literatúra.....	65
9. Príloha.....	67

Zoznam ilustrácií

Obr. 1 Pohľad na chatu Dudáš (autor).....	31
Obr. 2 Altánok s prístreškom na drevo (autor).....	32
Obr. 3 Spoločenská miestnosť na chate dudáš (autor).....	33
Obr. 4 Kuchyňa na chate Dudáš (autor)	33
Obr. 5 Poškodenie zrubovej časti od medveďa (autor)	34
Obr. 6 Čelný pohľad na chatu pod Dudášom (autor).....	36
Obr. 7 Bočný pohľad na Pod Dudáš (autor).....	37
Obr. 8 Kuchyňa na chate Pod Dudáš (autor)	38
Obr. 9 Spoločenská miestnosť chata Pod Dudáš (autor)	39
Obr. 10 Pohľad na chatu Sihla (autor)	41
Obr. 11 Interiér na chate Sihla (autor).....	42
Obr. 12 Pohľad na chatu Bútľavka (autor)	44
Obr. 13 Interiér na chate Bútľavka (autor)	45
Obr. 14 Interiér na chate Bútľavka (autor)	46
Obr. 15 Pohľad na chatu Zálomská (autor)	48
Obr. 16 Chodba na chate Zálomská (autor)	49
Obr. 17 Spoločenská miestnosť chata Zálomská (autor)	50
Obr. 18 Kúpeľňa na chate Zálomská (autor)	50
Obr. 19 Kuchyňa na chate Zálomská (autor)	51
Obr. 20 Spálňová časť na chate Zálomská (autor)	52
Obr. 21 Spálňová časť chata Zálomská (autor)	52
Obr. 22 Pohľad na chatu Príslopy (autor)	54
Obr. 23 Pohľad na chatu Príslopy (autor)	55

Obr. 24 Altánok pri chate Príslopy (autor)	55
Obr. 25 Predsieň na chate Príslopy (autor)	56
Obr. 26 Kúpeľňa na chate Príslopy (autor)	56
Obr. 27 Spoločenská miestnosť na chate Príslopy (autor).....	57
Obr. 28 Kuchyňa na chate Príslopy (autor)	57
Obr. 29 Pohľad na chatu Dežmov (autor)	59
Obr. 30 Dreváreň na chate Dežmov (autor)	60
Obr. 31 Interiér chaty Dežmov (autor)	60

1. Úvod

„ ... vysoká divá Poľana...“ takto začína Emil Rakyta z obsahu svojej knihy POLANA klenot slovenského poľovníctva. Píše, že významný slovenský poet Andrej Sládkovič charakterizuje horstvo nad dedinou Detvou volanou. No pre mňa vysoká divá Poľana znamená: Kyslinky – kaldera Poľany. Miesto, ktoré sa človeku vryje do srdca. Poznávaním, pre niekoho nových zákutí, zistujeme, že sú to miesta kde naši praotcovia žili a pracovali. Obyvatelia Hrochote majú vo svojich rodinných záznamoch, fotkách, osoby ktoré sa viezli do práce na lesnej železnici, ktorá mala trať od Vígľaša po Kyslinky (1907) a pre obyvateľov poskytovala nové pracovné príležitosti v ťažbe dreva a pestovaní lesa...

Poľana je unikátnym územím hneď z viacerých hľadísk. Na podstatnej časti územia je vyhlásená Chránená krajinná oblasť Poľana (CHKO) a súčasne je tu vyhlásená Chránená poľovná oblasť Poľana (CHPO). Z poľovníckeho hľadiska má táto oblasť osobitné postavenie nie len na Slovensku. Poľovná oblasť bola vyhlásená pre ochranu a z dôvodu vytvorenia priaznivých podmienok pre chov a výskum jelenej zveri. K odchytu tejto zveri pre regeneráciu chovu v iných poľovných revíroch. Chov a lov inej zveri v tejto oblasti sa vykonáva s prihliadaním k stanovenému účelu. Okrem toho je to územie, kde majú svoj domov aj naše najväčšie šelmy ako je medveď hnedý, vlk dravý a rys ostrovid. V súčasnosti sa čoraz častejšie ukazuje mačka divá. Vo vrcholových partiách pohoria sa vzácne môže vyskytovať už výrazne ustupujúci tetov hlucháň. V súčasnosti je čoraz častejšie zaznamenané pozorovanie orla skalného. Z vyššie uvedeného je zrejmé, že sa jedná o pomerne cenné prírodné územie. Je tu priestor na aktívnu turistiku, tak aj na racionálne cielený poľovnícky manažment. Poľovníctvo má okrem svojho spoločenského postavenia aj iný rozmer. Je tu priestor na aktívny oddych, spoznávanie prírody, stretávanie sa s ľuďmi a prežívanie krásnych zážitkov. Nie sú to len trofeje, ide hlavne o tie zážitky. Súčasťou celého takéhoto koloritu sú aj rôzne lesné stavby a zariadenia, kde môžeme samostatne hodnotiť poľovnícke stavby. SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962 uvádza, že lesné stavby môžeme charakterizovať ako všetky stavebné diela a práce, ktoré slúžia lesnému hospodárstvu. Môže ísť o stavby z ktoréhokolvek odboru. V rámci nich sú to práve poľovnícke chaty, ktoré nám spríjemňujú pobyt v prírode. V nich sa rozprávame o zážitkoch, vymieňame si skúsenosti a dýchame atmosféru daného okamihu.

Záujem verejnosti so širokou škálou aktivít, či je to fotografovanie, turistika, rodinky, ktoré si chcú vyskúšať pobyt v prírode, často krát vyhľadávajú takéto ubikácie. Tieto poľovnícke chaty môžu slúžiť nie len za účelom ubytovania poľovníckych hostí v čase poľovníckej sezóny, ale sú vyhľadávané aj bežnými turistami. Po dohode z času na čas sú aj pre takýchto návštevníkov prenajímané. Ľudia s ňou vyhľadávajú lokality, ktoré im evokujú pocit ticha, pokory a pokoja.

V súčasnej dobe sa na Slovensku veľmi rozšíril turistický ruch. V dávnejšej minulosti ešte nie veľmi spoznávanej turistickej oblasti Poľany sme mohli stretnúť, kde tu človeka s turistickými palicami. Ubikácie, ktoré svojimi menami nie sú pre verejnosť veľmi známe, mali za úlohu slúžiť zamestnancom štátneho podniku. V súčasnej dobe podnik nevie v dostatočnej miere nájsť prostriedky na ich opravy a využiť ich pre poľovníckych hostí, turistov a návštevníkov. Ubikácie roztratené po kaldere tejto chránenej oblasti volajú po ľudskom dotyku. Roky bez exteriérových aj interiérových opráv a údržby evokujú pocit úpadku. Strácajú hodnotu, no hodnotu, ktorú by š. p. investoval do rekonštrukcií by malo v súčasnej dobe skorú návratnosť. V predkladanej práci sa charakterizuje stav vybraných poľovníckych chát a načrtnuté sú niektoré odporúčania na ich údržbu a využitie.

2. Prehľad problematiky

Poľovnícke zariadenia sú z hľadiska riadneho obhospodarovania poľovníckych revírov, zabezpečenia chovu a ochrany zveri, ako aj jej racionálneho obhospodarovania zveri nevyhnutné. V revíri by mali byť vhodne rozmiestnené aby nerušili prírodné prostredie a boli ako účelné, tak aj estetické. Často krát sú v revíroch poľovnícke zariadenia, ktoré nezodpovedajú základným požiadavkám a zásadám. Sú to železné vysoké posedy, ktoré sú často postavené v rade vedľa seba na úplne odkrytom teréne, lokalizované neďaleko hranice revíru, nefungujúce a príliš prešpekulované automatické krmidlá na jadrové krmivo, senníky, ktoré nemajú dostatočne zastrešené rebriny apod. Treba si uvedomiť, že funkčnosť zariadení môže byť zabezpečená len vtedy, keď sú v revíroch k dispozícii v dostatočnom počte v príslušných druhoch, v dobrej lokalite a musia sa plánovite využívať a udržiavať (HELL, 1990).

Významným zariadením v poľovníckych revíroch sú poľovnícke chaty. Poľovnícke chaty slúžia k zabezpečeniu prevádzky poľovníctva. Zväčša sú lokalizované na odľahlejších miestach. Slúžia k prechodnému ubytovaniu poľovníckych hostí, príp. lesných robotníkov, ktorí v blízkosti pracujú. Väčšinou to bývajú jednoduché stavby. Materiál býva najmä drevo. Často sa jedná o drevenú stavbu, ktorá má len 1 až 2 miestnosti. Vybavenie býva často krát len to najnutnejšie (2 až 4 postele, stôl, stoličky, šporák na varenie, skrinky na šatstvo a kuchynský riad (SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962).

2.1. Rozdelenie poľovníckych chát

2.1.1. Poľovnícka koliba

Toto zariadenie bolo v minulosti neodmysliteľnou súčasťou každého horského jelenieho revíru. V súčasnosti sa v takomto zariadení dá pohodlne prenocovať blízko rujoiska.. Ušetrené sú zbytočné presuny pešo alebo autom. Dáva nám pocit bližšieho spojenia s prírodou a poskytuje nám ten potrebný pokoj. Veľmi pripomína lovecké „izbušky“ sibírskych tajgových poľovníkov. Takéto zariadenie je v podstate malý zrub, ktorého pôdorys nepresahuje 20 m². Na jednej strane môže byť čiastočne zapustený do svahu. Zvyčajne býva bez podlahy, zem býva udupaná, ale môže mať aj podlahu z falcovaných dosiek. Škáry medzi brvnami sú upchaté machom, ílom alebo iným vhodným materiálom. Na spanie poslúži priča s navrstveným senom, ktoré býva napchané do slamníkov. Bývajú tam prikrývky, polička s potrebným kuchynským riadom, menšia skrinka na zásoby, vedrá na vodu, svietnik so sviečkou, príp. petrolejka, debnička na drevo, menšia železná piecka, kde sa dá

variť. Okno nebýva veľké, môže byť dvojité s drevenou okenicou, komín je murovaný a strecha zakrytá pieskovanou lepenkou. Pod stropom bývajú šnúry na sušenie šiat a do stien bývajú zatĺčené klince na zavesenie osobných potrieb. V tomto nenáročnom bývaní sa dá príležitostne ukryť pred nečasom a čo je dôležité, zver nie je rušená našim častým pohybom v teréne. Za raňajšieho šera nám postačí len kratší presun na vhodnú lokalitu. V každej kolibe by mala byť zásoba suchého dreva, zápalky, čaj, cukor, nejaké konzervy a pod. Poľovníci môžu takúto kolibu získať napr. prestavbou nepoužívaného senníka, opusteného salaša, drevorobačskej koliby a pod. Vždy je potrebný súhlas jej majiteľa a príslušného LZ (HELL, 1990).

2.1.2. Poľovnícka chata

Je to už náročnejšie zariadenie. Máva 2 až 3 miestnosti. Ak je väčšia, nazýva sa poľovnícka chata. Je komfortnejšie vybavená a dá sa v nej ubytovať väčší počet ľudí. Je tam často krát už zriadená spoločenská miestnosť, ktorá slúži pre PZ ako klubovňa, príp. zasadačka. Môže tam byť už väčší počet spální s poschodovými posteľami, sociálne zariadenie, kuchyňa, komora na potraviny, malý príručný sklad apod. Nevyhnutné je tzv. zádverie (závetrie), kde sa poľovníci prezúvajú a odkladajú si kabáty. Osvetlenie je vhodné ak je na propán-bután (ak nie je chata napojená na elektrinu). Sporák je bežná súčasť vybavenia spolu s potrebným riadom. Sporák býva propán-butánový, bomba sa umiestňuje v prístrešku pri obvodovom múre chaty a spravený je rozvod plynu. Posteli by malo byť toľko, aby sa dalo medzi nimi pohodlne prechádzať. Pre jednu osobu sa počíta s priestorom min. 3 až 4 m². Vhodné je, ak je v chate krb. Dvere sa môžu medzi niektorými miestnosťami nahradiť závesmi. V poľovníckych chatách v severských krajinách bývajú pece obyčajne v strede, čím sa dosiahne lepšie vyhriatie celého priestoru. Časť chaty by mala byť podpivničená, mali by tu byť komory na uloženie a rozrábku ulovenej zveri, potravín a nápojov, ktoré by mali byť uložené v chlade, paliva (ak nie je pri chate dreváreň) atď. Vhodné je, ak je vybudovaná psiareň a garáž. Potrebný je rezervoár na vodu. V jednoduchšie riešenej chate je WC len suché vonku a voda sa nosí z neďalekej studničky. V chate by mala byť sušiareň na odevy, obuv a ideálne je ak je prítomný aj stojan na zbrane. Pri chate by mala byť nádoba na popol, ktorý môžeme použiť na políčka pre zver (HELL, 1990).

Častá chyba pri takýchto chatách je to, že okolo chaty absentuje priestrannejšia čistina. Takto bývajú niektoré chaty príliš tienené stromami, vlnnú, bývajú často krát zatuchnuté a pobyt v takomto zariadení nie je komfortný. Na každej chate by mal byť bleskozvod. Na zabezpečenie bezpečnosti je vhodné, ak sú okenice a dvere zabezpečené železnými okenicami a dverami. Najvhodnejšie sú trojposchodové chaty (vrátane suterénu) orientované na juhovýchod. Výhodné je ak majú chaty terasu, loggiu a verandu, kde sa dá príjemne posedieť, ale aj, ak je v blízkosti chaty miesto na táborák s lavičkami alebo pňami na sedenie, trvalé výradisko ohradené živým plotom z ihličnatých stromov,

príp. z upraveným vstupom z briezok. Neďaleko chaty by malo byť priestranná odpadová jama. Odpad a kanalizácia by sa nemala odvádzať do potoka, ktorý je pri chate. Pri chate by mohol byť vybudovaný aj stojan na zavesenie ulovenej zveri, aby mala táto kde vychladnúť. Podľa polohy chaty v revíri mohli by byť pri nej sklady, všetkých druhov krmív. Vhodné je ak je vybudované parkovisko. Vždy by malo platiť, že okolie chaty má byť príjemné, čisté a upravené. Chata by mala byť umiestnená na suchom mieste, ktoré je prístupné motorovým vozidlám. Od chaty zvyknú ísť viaceré poľovnícke chodníky. V blízkosti chaty, by mal byť vodný zdroj. Výhodné je ak je tam rezervoár, do ktorého voda priteká z neďalekej studničky. Tam, kde je suchší región sa voda väčšinou musí donášať. Chata by mala byť citlivo zasadená do prostredia (HELL, 1990).

Zariadenie poľovníckej chaty by malo byť jednoduché, štýlové a účelné. V minulosti bola takáto chata postavená majiteľom revíru, ktorú využíval so svojimi hosťami a rodinou. V súčasnosti najmä chaty PZ bývajú využívané väčšími kolektívmi poľovníkov, preto treba vždy takýmto spôsobom prispôbovať celkové projektovanie chaty, ako aj vnútorné zariadenie. Pomerne často býva využívaný opravený a vynovený nábytok z rôznych ubytovacích zariadení alebo sa kúpi jednoduchší a lacnejší nábytok v obchode. Vnútorné zariadenie býva vyhotovené aj poľovníkmi z rôznych prírodných materiálov. Používajú sa rôzne tkané koberce, ktoré sú zošívané z kúskov látok, ktoré sa voľakedy používali na dedinách, vešiaky, lustre alebo úžitkové predmety z parožia. V reprezentačných poľovníckych kaštieloch a vilách sa používal starožitný nábytok alebo nábytok vyrezávaný poľovníckymi motívmi, obrazy, rôzne sošky s poľovníckou tematikou apod.

Je potrebné upozorniť na fakt, že chatu nemožno stavať bez stavebného povolenia. V poslednom období sa ochrana lesov a lesného aj poľnohospodárskeho pôdneho fondu ako aj ochrana prírody výrazne zintenzívnila a získať povolenie na stavbu je ťažšie. Aj z tohto dôvodu si PZ po dohode so ŠL renovujú a upravujú na chaty opustené hájovne, budovy pri zrušených škôlkach, ubytovne lesných robotníkov, príp. kupujú domy na lazoch, na okrajoch intravilánoch obcí, z ktorých si potom robia tzv. poľovnícke domy a všestranne ich využívajú (HELL, 1990).

Výstavba ako aj údržba a prevádzkovanie chaty je dosť nákladné a z toho dôvodu by sa ich počet, veľkosť a náklady na zariadenie nemali predimenzovať. Chaty určené na ubytovanie zahraničných poľovníckych hostí je potrebné vybavovať nákladnejšie (HELL, 1990).

2.1.3. Poľovnícka vila

Vo významnejších revíroch ŠL, kde bývajú ubytovaní zahraniční hostia, sa budujú reprezentačné poľovnícke vily. Tu sa už môžu nachádzať 1 až 2 posteľové izby, kde každá už môže mať kúpeľňu a WC. Pokiaľ absentuje elektrická prípojka, mali by mať vybudovaný vlastný elektrický zdroj. Takéto zariadenia nadväzujú na tradíciu voľakedajších poľovníckych zámočkov, ale majú aj iné poslanie a sú podstatne modernejšie. Niektoré renovované a zmodernizované bývalé šľachtické poľovnícke zámky plnia aj v súčasnosti svoje poslanie pri reprezentačných hosťovských spoločenských poľovačkách (HELL, 1990).

2.1.4. Chatový posed

Zaujímavou súčasťou takýchto stavieb sú aj chatové posedy. Tieto sú v poslednom čase čoraz viac realizované. Realizované sú z rôznych dôvodov. Pokiaľ sa stavajú na miestach na to vopred určených, ako sú je napr. postriežka na líšky, príp. na okraji lesa na lov diviakov, ktoré vychádzajú do polí, je to v poriadku. V žiadnom prípade by sa nemali realizovať v lese priamo na lov inej raticovej zveri. Takéto zariadenia by malo byť obmedzené len na nevyhnutnú mieru a v revíroch PZ by takáto realizácia týchto zariadení nemal byť povolená jednotlivým členom alebo skupinám členov podľa ľubovôle (HELL, 1990).

2.2. Základné aspekty poľovníckych chát z pohľadu stavebného materiálu

Stavebný materiál si volí príslušná poľovnícka organizácia sama podľa svojich možností a miestnych podmienok. Drevené chaty sú útulné a štýlové, vedia dobre zapadnúť z najmä do horského prostredia, ale drevo je vhodné len na menšie chaty. Chaty bývajú aj z drevotrieskových dosiek, ktoré sú odizolované sklenenou vatou. V revíroch v nížinných oblastiach je drevo ako stavebný materiál menej vhodné. Chata sa dá naprojektovať tak, aby pripomínala ľudovú architektúru, ale môže byť postavená aj moderne. V každom prípade by mala dobre ladiť s prostredím. Vhodný stavebný materiál predstavujú aj pálené tehly, kameň (sokel) alebo pórobetónové kvádre. Strecha sa zvykne prikrývať škridlou. Okolo chaty sa zvykne postaviť betónový chodník, prípadne ak je potrebné, aj jarčeky so spádom vody. Odkvapy by sa mali vyhotoviť dôkladne a svedomite a potom môžeme úžitkovú dažďovú vodu zachytávať do sudov, najmä ak nie je v blízkosti chaty vodný zdroj (HELL, 1990).

Hlavné konštrukčné druhy drevených stavieb sú stavby zrubové, stĺpcovité, doskové a montované. Konštrukcia závisí od účelu, ktorému bude budova slúžiť, na stavebných pomeroch v mieste, na možnostiach dopravy apod. Niektoré stavby z dreva sa uskutočňujú priamo na mieste (zrubové, stĺpcové), iné sú montované (doskové, tabuľové) (SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962).

Stavby zrubové sa budujú zo zrubových stien tesársky viazaných. Väčšinou ide o stavby prízemné, pretože drevo značne pracuje. Okná a dvere sa riešia len v najnutnejšej výške, medzi zvislými stĺpcami okien a dverí a nad nimi sa necháva vôľa aby netrpeli pracovaním dreva. Nevýhoda spočíva pre vysokú spotrebu dreva a ručné práce (SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962).

Stavby stĺpcové sa v stavali s kostrou tesársky viazanou, v súčasnosti sú väčšinou zbíjané. Konštrukcia stien sa skladá z horného a dolného rámu a stĺpcov. Zvláštnu pozornosť je potrebné venovať osadeniu dverí a okien. Tieto stavby sa môžu stavať aj ako dvojpodlažné (SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962).

Stavby montované sa stavajú z väčších stavebných dielcov, ktoré sú typizované a vyrábajú sa ako prefabrikáty vo forme dosiek vonkajších a vnútorných stien, priečok, prahov, dielcov stropných konštrukcií a pod. Prefabrikácia dielcov pri montovaných stavbách je jednoduchá, osadzovanie, nie je ťažké a ani doprava nie je vzhľadom k váhe dreva veľmi nákladná (SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962).

Pri všetkých drevených stavbách je veľmi dôležité, aby boli dokonale chránené proti účinkom vlhka a podzemnej vody. Základy sa preto riešia z kamenného, tehlového alebo betónového muriva a dôkladne sa odizolujú od vlastnej stavby. Prízemné prvky musia byť chránené pred zatekaním. Pred zatekaním je treba chrániť aj okná a dvere. Proti poveternostným vplyvom chránime chaty rôznymi nátermi. Drevené stavby sú ľahké, nevyžadujú masívne základy, kubatúra vlastnej konštrukcie je vzhľadom k celkovej kubatúre stavby malá, takže obstavaný priestor je dobre využitý. Vybudovanie stavby je rýchle a pomerne ľahké. Po dokončení je stavba hneď obývateľná. Poskytuje hygienické bývanie lebo je teplá, suchá a príjemná k obývaniu (SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962).

Nevýhodou drevených stavieb je spáliteľnosť a skutočnosť, že v porovnaní so stavbami murovanými sú menej trvanlivé (trvanlivosť drevenej stavby je cca 40 až 50 rokov). Ďalšia nevýhoda je to, že drevo, najmä v priečnom smere pracuje dosť výrazne (SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962).

Je všeobecne zřejmé, že každá stavba v priebehu dlhšieho časového obdobia podlieha poveternostným vplyvom. Tieto sú vystavené postupnému poškodzovaniu. Pokiaľ sa v určitých etapách nesnažíme o primeranú údržbu, hodnota každého takéhoto obydlija sa znižuje. Platí to najmä o drevených stavbách, kde materiál je značne náchylný na poškodenie (SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962). Uvádza, že aj pomerne pevne stavané budovy majú obmedzené trvanie, aj keď možno dlhé. O trvanlivosti budovy rozhoduje najmä účel, ktorému slúži a spôsob jeho vybudovania. Tu rozhoduje najmä stavebný materiál a krytina. Budovy sa poškodzujú a opotrebovávajú z rôznych vplyvov. Z poveternostných je to dážď, sneh, vietor, mráz, voda najrôznejšieho pôvodu, ktorá sa vyskytuje ako vlhkosť, chemické látky z ovzdušia, vody a rôznych hmôt, organizmy ako sú plesne, riasy alebo huby,

sadanie na základovej pôdy a jednotlivých konštrukčných častí stavby, mechanické otrasy, náhodné poškodenia najrôznejšieho pôvodu, účinky, ktoré vyplývajú z funkcie budovy t.j. účelu, ktorému slúžia a pod. Patričná trvanlivosť budov sa dá dosiahnuť len za predpokladu stáleho a odborného udržovania (SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962).

Medzi udržiavacie práce patria stavebné opravy, ktorými sa stavba bez zmien v tvare, rozsahu, konštrukcie, druhu stavebniny a farbe alebo vo vnútornom usporiadaní zachováva v bežnom, použiteľnom a inak nezávadnom stave (SVOBODA, ZÁBRANSKÝ, 1962). Autori ďalej uvádzajú, že podľa spôsobu prevedenia je údržba budov stála a občasná. Dôležité je akúkoľvek údržbársku prácu vykonávať včas. Tam, kde je možné poškodenie predpokladať, je potrebné mu zabrániť, ak aj menšie poškodenie vzniklo, musí sa hneď odstrániť.

2.3. Stavebný materiál

Problematikou stavebných materiálov a ich využitím sa zaoberalo viacero autorov ako napr. MAKOVNÍK, CHLÁDEK, 1971, HRČKA a kol., 1987, 1994, HÁJEK a kol., 1997, KUKLÍK, 2005, SVOBODA a kol., 2005, JUHÁS a kol., 2008, ŠTEVKO a kol., 2009, JOCHIM, DUDAS, 2013 a iní.

Stavebný materiál predstavuje všetko, čo je priamou súčasťou stavebnej konštrukcie a s čím sa súčasne môžeme stretnúť priamo na stavenisku. Za stavebné materiály pokladáme vlastné stavebné materiály, ale aj suroviny používané na ich výrobu, ak sa stavebné konštrukcie vyrábajú v rámci stavby. Radíme sem aj pomocné látky, ktoré uľahčujú stavebné technologické operácie a za stavebné materiály považujeme aj kusové stavebniny, teda jednoduché stavebné výrobky, charakterizované materiálom, z ktorého sú zhotovené, ale aj tvarom a rozmermi (SVOBODA a kol., 2005).

Viacere stavebné materiály a stavebniny sú dostupné vo viacerých látkových modifikáciách a výrobných variantoch a rozdiely vo vlastnostiach zdanlivo podobných stavebných materiálov môžu byť podstatné. Naopak, na rovnaký účel možno použiť aj stavebné materiály rozličného druhu s celkom odlišným látkovým zložením. V súčasnosti sa používa pomerne rozsiahly sortiment stavebného materiálu a optimálny výber riešenia stavby je niekedy zložitá úloha. Na výber stavebného materiálu má vplyv najmä legislatíva, technické, ekonomické a subjektívne požiadavky. Na prvom mieste je legislatíva. Hneď potom nasledujú technické normy. Materiál vybraný na stavbu musí spĺňať určité požiadavky na technickú funkciu. Musí byť napr. dostatočne pevný, tepelne izolujúci, neprepúšťajúci vodu alebo musí byť odolný proti mrazu. Súčasťou výberu materiálu musí byť aj komplexná úvaha o úžitkovej hodnote stavebného materiálu a základe spojených s jeho použitím. Okrem vlastností, ktoré sú pre konkrétnu úlohu nevyhnutné, majú takéto materiály aj ďalšie výhodné vlastnosti. V rámci ekonomického zhodnotenia je potrebné brať do úvahy aj účel stavby

a zohľadniť straty, ktoré môžu byť vo výrobných alebo obchodných budovách, ak v nich musí byť prerušená prevádzka pre opravu alebo údržbu. Racionálne materiálové riešenie vzniká postupnou aplikáciou výberových faktorov v poradí, v akom sú vyššie uvedené. Navrhované materiály musia byť z pohľadu legislatívy priepustné a v ďalších krokoch ide do popredia technická stránka. Dôležité je aj hľadisko nákladov o ktorých sa dá uvažovať až pri definovaní množstva technických riešení a až na základe poznania výšky nákladov možno realisticky uvažovať o tom, ktoré subjektívne vyhovujúce riešenie bude prípadne možné preferovať z iných ako technických alebo ekonomických dôvodov (SVOBODA a kol., 2005).

Správny výber stavebného materiálu si vyžaduje hlavne dobré východiskové poznanie vlastností všetkých materiálov, ktoré prichádzajú do úvahy. Niektoré údaje sa musia poznať už pri posúdení prípustnosti a technickej použiteľnosti a je evidentné, že na ekonomické zhodnotenie je potrebný rad ďalších údajov o vlastnostiach stavebných materiálov. Pri výbere materiálov sa orientujeme na základe praktických skúseností s používaním materiálu, výsledky jeho štandardných skúšok a znalosť jeho štruktúry. Praktické skúsenosti sú najdôležitejšie. Ďalším zdrojom poznatkov sú údaje, ktoré sme získali overením konkrétneho stavebného materiálu štandardnými skúšobnými postupmi v definovaných skúšobných podmienkach. Detailné postupy skúšania určitých materiálových vlastností sú v súčasnosti zjednotené do národných a nadnárodných skúšobných noriem. Tretia skupina poznatkov vychádza zo znalostí štruktúry materiálu a z poznatkov z fyzikálno-chemických vzťahov medzi štruktúrou a správaním. Náuka o stavebných materiáloch sa nazýva building material science a je súčasťou nášho poznania hmotného sveta. Je to medziodborová vedecká disciplína využívajúca poznatky prakticky všetkých prírodných vied. Kľúčovú úlohu pri jej ďalšom rozvoji zohráva hlavne chémia a fyzika. Skupina materiálov, ktoré sú ponúkané na stavebné použitie sa sústavne dopĺňa o novo vyvinuté stavebné výrobky. Väčšinou nejde o výrobky s podstatne novým materiálovým zložením, ale jedná sa hlavne o výrobky zdokonalené alebo prispôbené na mieru určitej konkrétnej aplikácie. Výraznejšiu úpravu použiteľných vlastností výrobkov môže spôsobiť zmenená spoločenská situácia. K bežným úlohám v oblasti súčasného vývoja stavebných materiálov patrí optimalizácia vlastností kompozitných materiálov. Spočíva hlavne v stanovení optimálneho zastúpenia jednotlivých zložiek tvoriacich príslušný kompozit (SVOBODA a kol., 2005).

Prehľad stavebných materiálov (SVOBODA a kol., 2005)

Podľa pôvodu:

Prírodné:

- anorganické (horniny),

- organické (drevo, bambus, ovčia vlna).

Umelé, vyrobené na základe:

- anorganických surovín (vápno, cement, keramika, sklo, kovy ai.),
- organických surovín (plasty, bitúmeny, aglomerované drevo),
- kombinovaných surovín (drevocement, polystyrénbetón).

Takto roztriedené stavebné materiály sa klasifikujú aj z hľadiska energetickej náročnosti výroby alebo obnoviteľnosti východiskových zdrojov. Toto delenie má význam hlavne pre národohospodárov alebo ekologov.

Podľa použitia sa stavebné materiály delia na:

- konštrukčné materiály – predstavujú nosnú (vodorovnú, zvislú) konštrukciu stavby a sú pre ne dôležité najmä mechanické vlastnosti (pevnosť v ťahu, tlaku apod.),
- výplňové materiály – tvoria výplň nosných zvislých stavebných konštrukcií a môžu čiastočne plniť aj izolačnú funkciu (akustickú, tepelnú apod.), v porovnaní s konštrukčnými materiálmi majú zvyčajne nižšiu objemovú hmotnosť,
- izolačné materiály – chránia stavbu proti pôsobeniu nežiadúcich vplyvov. Delia sa na materiály – tepelnoizolačné, zvukovo izolačné, hydroizolačné (môžu plniť aj ochranu proti difúzii radónu alebo ochranu proti chemickým látkam),
- dekoračné materiály – predstavujú povrchové úpravy exteriérových alebo interiérových povrchov a plnia estetickú funkciu,
- ostatné materiály.

Podľa funkcie pri tvorbe zložitejších štruktúr sa stavebné materiály delia na:

- spojivá,
- plnivá,
- látky na vystužovanie,
- pomocné látky,
- kusové stavebniny.

Podľa materiálovej podstaty a technológie výroby možno stavebné materiály rozdeliť na:

- výrobky z kameňa,
- keramické výrobky,

- výrobky zo skla,
- výrobky z vápna,
- výrobky z cementu,
- autoklávované výrobky,
- kovové výrobky,
- výrobky zo živice,
- plasty,
- výrobky z dreva a celulózy,
- ostatné.

2.4. Konštrukcie pozemných stavieb

Pod pojmom pozemné stavby lesnícke sa rozumie obytná budova pre lesných robotníkov, hájovňa, lesovňa, administratívna budova pre lesné hospodárstvo, prevádzková stavba ako garáž, maštal', skladištná budova, opravárska dielňa, krmidlo pre zver, včelín a iná menšia stavba (MAKOVNÍK, CHLÁDEK, 1971).

Stavebné konštrukcie pozemných stavieb vznikajú spracovaním stavebných látok alebo skladbou prvkov. Musia spĺňať statické, fyzikálne, ekonomické, estetické a ďalšie požiadavky.

Triedenie stavebných konštrukcií

Delia sa podľa toho, ako sa vyskytujú v objektoch pozemných stavieb na stavebné diely, t.j. na vopred určené a vymedzené časti stavby. Typizačný zborník konštrukcií pre pozemné stavby z roku 1961 delí pozemné stavby na 15 ucelených stavebných dielov:

- zemné práce,
- konštrukcie pri osobitnom zakladaní,
- základy,
- steny,
- stĺpy a pilier,
- povrchy,
- schodištia,

- stropy,
- zastrešenie,
- otvory,
- zdravotná technika,
- ústredné vykurovanie,
- vzduchotechnika,
- elektrická inštalácia,
- netechnologické strojové zariadenie budov,
- rôzne vybavenie budov.

Konštrukčné sústavy

Konštrukčná sústava je celkové usporiadanie nosných konštrukcií podľa určitých konštrukčných princípov a podľa rozmerových a technických parametrov. Z hľadiska konštrukčnej zásady sa členia konštrukčné sústavy na:

- konštrukčná sústava s pozdĺžnymi nosnými stenami, kde nosné steny tvoria súčasne priečelie a vnútorné nosné steny sú rovnobežné s priečelím. Poznáme jedno, dvoj a trojtaktovú sústavu podľa počtu pozdĺžnych nosných stien,
- konštrukčná sústava s priečnymi nosnými stenami, kde nosné steny sú kolmé na priečelie, takže priečelie nie je vytvorené nosnou stenou,

Kombinácia pozdĺžnych a priečnych nosných stien dáva stavbe veľkú tuhosť a používa sa pri väčších objektoch

- konštrukčná sústava halová, kde pravidelná sieť pilierov alebo stĺpov nesie konštrukciu zastrešenia, čo umožňuje vytvorenie veľkých krytých priestorov. Takéto členenie konštrukčných sústav neprihliada na použitý materiál a technológiu,

Nosné steny môžu byť z tehál, tvaroviek, kvádrov, panelových blokov, panelov z monolitického alebo montovaného betónu, ocele, ocelobetónu alebo predpätého betónu apod.

Z hľadiska použitého stavebného materiálu a použitej technológie delíme konštrukčné sústavy na:

- konštrukčná sústava montovaného a monolitického skeletu, je charakterizovaná tým, že nosná funkcia je sústredená do stĺpov a prievlakov. Dávnejšie sa stavala táto konštrukcia z monolitického oceľobetónu. V súčasnosti prevažuje montovaný oceľobetónový skelet. Stropná konštrukcia skeletových stavieb je z prefabrikovaných stropných dosák, ktoré sú nesené prievlakmi. Na výplňové murivo sa používajú ľahké tvarovky, ktoré nie sú nosné, ale dobre tepelnoizolačné.
- konštrukčná sústava panelová, kde zvislé nosné steny tvoria panely, plošné stenové dielce oceľobetón alebo pórovitý betón s oceľobetónovým nosným rámom.

Základné konštrukčné prvky panelových stavieb sú:

- obvodové nosné alebo nenosné panely,
- vnútorné nosné alebo nenosné panely,
- stropné panely,
- schodišťové a doplňujúce panely.

Pri panelových stavbách môžu byť nosné panely stenové a stropné plné alebo rámové. Rámové panely majú rám, ktorý je z predpätého betónu a výplň z keramzitového betónu alebo iného pórobetónu. Stropné panely môžu byť plné alebo s dutinami, pri väčších rozpätiach sú to dosky s rebrami. Zvislé nosné steny a vodorovné stropné dosky tvoria tuhú sústavu. Konštrukčné riešenie panelových stavieb môže mať nosné stenové panely alebo v polohe priečnej alebo v pozdĺžnej, alebo kombináciu oboch spôsobov. Priečne nosnú konštrukčnú sústavu využíva typ stavieb z liateho betónu (MAKOVNÍK, CHLÁDEK, 1971).

3. Ciele práce

Cieľom mojej práce je charakteristika vybraných poľovníckych chát na území LS Kyslinky, ktorá patrí pod Odštepný závod Kriváň. Na základe zhodnotenia ich súčasného stavu, bolo cieľom navrhnúť tiež opatrenia, ktoré by viedli k zveľadeniu a následnému zvýšeniu využitia, či už v rámci rekreácie alebo poľovného turizmu. Ich súčasný stav je výzvou na začiatok ich rekonštrukcie a preto mapujem ich aktuálnu situáciu. Zároveň pri hodnotení navrhujem základné opatrenia, ktoré by mohli organizačné zložky Lesov SR, začať realizovať. Každá vybraná chata, má iný technický stav, na základe ktorého sa odrážajú mnou navrhované opatrenia. Zohľadňujem pri nich aj ostatné aspekty, ako je poloha, kapacita, vybavenosť, ktoré ich predurčujú pre konkrétne využitia.

4. Metodika

4.1. Charakteristika záujmového územia

4.1.1. Základné údaje

Záujmové územie spadá do kvadrátov databanky fauny Slovenska (DFS) 7382, orografický celok Poľana (320). Na tomto území bola v roku 1981 za účelom ochrany prírody a tiež osobitného rázu krajiny vyhlásená Chránená krajinná oblasť (CHKO) Poľana. Pre svoje hodnoty bolo územie CHKO v roku 1990 zaradené do svetovej siete Biosférických rezervácií (BR) v rámci medzinárodného programu Človek a biosféra MAB koordinovaného organizáciou UNESCO. V rámci územia CHKO Poľana sa z území v sústave NATURA 2000 nachádza 10 území európskeho významu (Repiská, Koryto, Kopa, Javorinka, Močidlíanska skala, Hrbatá lúčka, Poľana, Detsiansky potok, Vrchslatina a Dolná Zálomská) a zároveň je celé územie CHKO Poľana súčasťou Chráneného vtáčieho územia (CHVÚ) Poľana.

V roku 1965 bola na území Poľany vyhlásená CHPO Poľana pre chov a ochranu jelenej zveri na výmere 18 816 ha. Súčasná výmera CHPO Poľana je 20 659 ha poľovnej plochy. Z toho 18 309 ha lesa a 2 350 ha poľnohospodárska pôda.

CHKO-BR Poľana

Rozloha územia je 20 360 ha. Z celkovej výmery CHKO je 17 102,36 ha lesnej pôdy, 3001,41 ha poľnohospodárskej pôdy, 102,50 ha vodných plôch, 48,61 ha zastavaných plôch a 105,60 ha ostatných plôch. Najnižším bodom je Bujačie-Malá Hôrka (451 m n.m.) pri Ivinách. Najvyšším bodom územia je kóta Poľana (1458 m n.m.). Územie patrí medzi najmenej urbanizované chránené územia na Slovensku. Nachádzajú sa tu iba tri osady (Iviny, Snohy a Vrchslatina) s typickým lazničným osídlením (celkovo asi 400 trvalo žijúcich obyvateľov). Kóta Hrb (1255 m n.m.), ktorá sa nachádza na jej severnom okraji v NPR Ľubietovský Vepor je geografickým stredom Slovenska.

V CHKO Poľana sa vyskytuje okolo 1220 druhov vyšších rastlín, z toho 80 chránených, 390 húb, 160 lišajníkov, 130 machorastov. Veľmi pestré je i živočíšstvo, ktoré je zastúpené 278 stavovcami, z toho 222 chránených. Z nich dominujú vtáky a cicavce. Bezstavovce sú zastúpené viacerými karpatskými endemitmi. Územie CHKO vytvára ochrannú zónu pre vyhlásené maloplošné chránené územia (MCHÚ), ktoré slúžia pre zachovanie rastlinných a živočíšnych druhov, typov biotopov a spoločenstiev a na sledovanie prírodných procesov.

V súčasnosti je v záujmovom území vyhlásených 22 maloplošných chránených území MCHÚ (3 Národné prírodné rezervácie (NPR), 1 Národná prírodná pamiatka (NPP), 7 Prírodných rezervácií (PR), 7 Prírodných pamiatok (PP), 4 Chránené areály (CHA) a 2 chránené stromy (CHS).

Pre výskyt významných častí neživej prírody, pestrosť rastlínstva a živočíšstva a s ukázkou zachovalých krajinných štruktúr bolo na časti územia vyhlásená Chránená krajinná oblasť (CHKO). S postupom času tu bola snaha o ďalší rozvoj územia, jeho racionálne využívanie pri dodržaní zásad ochrany vzácnych ekosystémov, čo vyústilo k prihláseniu územia do medzinárodného programu Človek a biosféra (Man and Biosphere programme – MaB) koordinovaného medzinárodnou organizáciou UNESCO (SLÁVIK a kol., 1996). Výsledkom toho bola v roku 1990 vyhlásená Biosférická rezervácia Poľana. Zóny biosférickej rezervácie sú rozdelené na tri časti: jadrová zóna, tvorená šiestimi roztrúsenými jadrami, nárazníková zóna, ktorá chráni vlastnú jadrovú zónu, a prechodná zóna (SLÁVIK a kol., 1996).

Z hľadiska súčasnej krajinej štruktúry možno povedať, že v podhorí (tranzitná zóna a susediace územie) BR Poľany sa jedná o oráčino-lúčno-kotlinovú krajinu, vyššie o lúčno-lesnú brázdovú krajinu až hornatinovú krajinu. Väčšia časť územia má ráz hornatinovej a vysočinovej krajiny zmiešaných lesov (MIDRIAK, SLÁVIKOVÁ, 1997).

Svojím spôsobom je zaujímavé aj predhorie daného územia, najmä jeho južné, juhozápadné a najmä juhovýchodné časti. Prírodné podmienky tohto typicky laznického osídlenia v kontaktnej zóne teplej panónskej a chladnejšej karpatskej flóry a fauny si vďaka tradičnému obhospodarovaniu v komplikovaných geomorfologických pomeroch zachovali charakteristické črty po dlhé stáročia (KRIŠTÍN, 1997).

Pestrý vývoj reliéfu územia BR Poľany s takmer 1000 metrovým výškovým rozpätím podmieňuje vertikálnu zonálnosť klímy, striedanie materských hornín a pôvodných typov, nápadne sa uplatňujúca expozícia a v neposlednom rade aj vysunutie horstva z hlavného karpatského oblúka na juh spôsobili prelínanie teplomilných a horských druhov rastlín a živočíchov. Aj napriek relatívnej floristickej chudobnosti vulkanitov je preto flóra Poľany pomerne pestrá (ZEMKO a kol., 1988).

4.1.2. Geológia

Poľana predstavuje horský celok v severovýchodnej časti Slovenského stredohoria. Z juhu a západu je ohraničená Zvolenskou kotlinou, na severe a východe Veporskými vrhmi. Celkový charakter územia je masívneho pohoria s kruhovým pôdorysom, ktorý má priemer cca 18 km. Rozlišujeme dve časti s odlišnou nadmorskou výškou. Patrí sem Vysoká Poľana, ktorá predstavuje vlastnú erozívnu kalderu Poľany a nižšie položené Detsianske predhorie. Pohorie Poľana vzniklo

v treťohorách vplyvom vulkanickej činnosti na starom, pomerne plochom povrchu Slovenského Rudohoria. Predstavuje rozrušenú formu sopky – stratovulkánu. Je budovaná, takými horninami ako sú andezity a ryolity a väčšie vulkanoklastiká andezitov v tufovom a tufitívom vývoji (kolektív autorov, 1980). Geologickú stavbu vo východnej časti územia tvoria veporidy, centrálnu a západnú časť mladotret'ohorné vulkanity. Vulkanická stavba sa prejavuje striedaním odolných andezitových príkrovov a prúdov s vrstvami menej odolných tufov a tufitívov.

Poľana patrí medzi najväčšie vyhasnuté sopky v Európe a je najvyšším sopečným pohorím na Slovensku (SLÁVIK a kol., 1996). Je to najzachovalejší treťohorný vulkán na Slovensku. Centrálnu časť predstavuje erózna kaldera, ktorá má takmer kruhovú líniu a predstavuje depresiu s priemerom cca 7 km. Potoky v danom území sa zbiehajú zo svahov pri Kyslinkách do jedného toku, ktorý cez Hrochotskú dolinu odvádza vody z pohoria. Vlastná kaldera je ohraničená horským chrbtom s prstencovitým pôdorysom. Najvyšší bod daného územia je kóta Poľana (1458 m n.m.). Čo do plošného priemetu je najrozsiahlejšia vonkajšia časť stratovulkánu. Pravidelne sa tu striedajú rázsochy a doliny so špecifickým lúčovitým usporiadaním. Geologické podložie, ktoré je pomerne pestré spôsobuje, že jednotlivé rázsochy stupňovito klesajú od hlavného hrebeňa k okraju pohoria. Skalné stupne sú tvorené na tvrdých andezitových lávovitých plochách. Bočný chrbát Poľany vybiehajúci na sever je charakteristický svojou odlišnosťou. Len tento chrbát si udržiava nadmorskú výšku až po chatu pod Hrbom (LACIKA & ONDREJKA, 2009).

Výškové rozpätie Poľany podmienilo rozloženie pôd. Do 450 m n.m. sú to ilimerizované pôdy až pseudogleje, do 650 m n.m. až 800 m n.m. sú to hnedé pôdy nasýtené, miestami hnedé pôdy nenasýtené (kyslé) a nad 700 m n.m. až 800 m n.m. sú to hnedé pôdy nenasýtené. V najvrchnejších partiách pohoria sa nachádzajú andozeme (kolektív autorov, 1980).

4.1.3 Vodstvo

Vodu z CHKO Poľana odvádza rieka Hron. Poväčšine doňho ústia menšie toky. Platí to najmä pre toky z pravej strany. Dlhšie sú prítoky z ľavej strany Hrona sú podstatne dlhšie a svojou rozlohou povodí väčšie. Najdlhšia z nich je rieka Slatina. Zbiera vody z južných častí svahov Poľany. Do Slatiny sa z pravej strany vlieva rieka Hučava, ktorá je dlhá 28 km. Oblasť Poľany je známa výskytom prameňov kyslých minerálnych vôd, ktoré sú známe pod názvom Medokýš, (LACIKA & ONDREJKA, 2009). Z hydrologického hľadiska sa územie vyznačuje dvomi zvláštnosťami. Je to horný tok rieky Hučava v oblasti Kysliniek vo vnútri kaldery s klasickým vývojom dostredivej (centripetálnej) siete tokov. Druhá zvláštnosť je odstredivý (centrifugálny) charakter tokov, ktoré z vonkajšej strany

kaldery tečú na všetky svetové strany. V oblasti Poľany je 25 vodných tokov, ktoré sa radia do povodia Hrona (SLÁVIK a kol., 1996).

4.1.4. Podnebie

Klimaticky je Poľana pomerne diferencovaná, najmä čo sa týka nadmorskej výšky, ktorá sa prejavuje najmä v oblasti výškovej zonality. Dané územie možno rozdeliť na dve časti. Sú to časti nižšie ako 1000 m n.m., patriace do mierne teplej oblasti. Priemerný ročný úhrn zrážok tu nepresahuje 1000 mm. Pohybuje sa v rozpätí cca 600 až 900 mm. Priemerné januárové teploty sú -4 až -5°C. V letnom mesiaci júl sú priemerné teploty 14 až 16 °C. Najvyššie partie Poľany zasahujú do mierne chladnej klimatickej oblasti. Priemerné ročné úhrny zrážok tu dosahujú 1000 mm. Snehová pokrývka je tu 120 až 140 dní v roku. V januári sú tu priemerné teploty -6 °C. V letnom období v júli je to, 10 až 12°C, (LACIKA & ONDREJKA, 2009). Dané územie je zaradené do chladnej klimatickej oblasti s klimatickou podoblasťou horská podoblasť – kaldera Poľany a mierne chladná podoblasť v nižších častiach pohoria (atlas krajiny Slovenskej republiky).

4.1.5. Flóra a fauna

V danom území výraznou mierou prevažujú lesné spoločenstvá. Na viacerých lokalitách je tu badateľný charakter horských lúk a poľán. V rámci lesných porastov predstavujú hospodárske lesy významný podiel. Pôvodné lesné porasty sa zachovali na niektorých lokalitách na pomerne rozsiahlych plochách. Vrcholová smrečina na Zadnej Poľane predstavuje výskyt pôvodných porastov smreka na andezitovom podloží Západných Karpat (LACIKA & ONDREJKA, 2009). V minulosti boli rozľahlé lesy badateľné na väčšine tohto územia, ale aj dnes predstavujú z dominantnú skupinu krajinných prvkov. Od cca 17. storočia je pôvodná druhová skladba značne pozmenená činnosťou človeka na mnohých miestach. Na juhozápadnom úpätí sa fragmentovite vyskytujú bukovo-dubové a dubovo-bukové lesy. Na tieto lesy sa napájajú plošne najrozšírenejšie bukové a jedľovo-bukové lesy. V najvyšších častiach pohoria sa vyskytuje pôvodná vrcholová smrečina, ktorú prstencovito lemuje pruh smrekovo-bukovo-jedľových lesov (SLÁVIK a kol., 1996). V území sa prelínajú teplomilné, horské a subalpínske druhy. z chránených druhov rastlín je potrebné spomenúť soldanelka uhorská (*Soldanella hungarica*), žltohlav európsky (*Trolius europaeus*), rosička okrúhloлистá (*Drosera rotundifolia*) alebo kosatec sibírsky (*Iris sibirica*). Občas sa nájdu aj vstavačovité. Z fauny je potrebné spomenúť druhy ako orol kriľavý (*Aquila pomarina*), výr skalný (*Bubo bubo*), kuvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*) d'ateľ bieločrbtý (*Dendrocopus leucotos*), drozd kolohrivý (*Turdus torquatus*) bocian čierny (*Ciconia nigra*). Z cicavcov tu majú svoj domov naše veľké šelmy ako medveď hnedý (*Ursus arctos*), vlk dravý (*Canis lupus*) alebo rys ostrovid (*Lynx*

lynx) (LACIKA & ONDREJKA, 2009). V súčasnosti patrí medzi pravidelne sa vyskytujúce druhy aj orol skalný (*Aquila heliaca*).

4.2. Metodika práce

Pre danú problematiku boli vybrané všetky poľovnícke chaty na území LS Kyslinky. Sú to tieto objekty: Chata Dudáš, Pod Dudáš, Sihla, Bútl'avka, Zálomská, Príslopy a Dežmov.

Základom pre zhodnotenie danej problematiky a navrhnutie možných opatrení bol terénny prieskum. Každá chata bola fyzicky obhliadnutá priamo v teréne. Zhodnotený bol technický stav každého objektu. Spravená bola fotodokumentácia z viacerých aspektov. Zachytený a zmeraný bol ako exteriér, tak aj interiér konkrétneho objektu.

Každý objekt bol meraný pomocou meracieho pásma, za účelom získania presných číselných údajov. Meraná bola každá miestnosť.

Zhodnotila sa pozícia každej chaty. Vyhodnotila sa dostupnosť v teréne. Definovala sa príjazdová cesta. V stručnosti sa charakterizoval okolitý porast.

Ďalší postup pozostával z oboznámenia sa ohľadne základných údajov konkrétneho objektu. Tieto boli poskytnuté z materiálov evidenčnej karty OZ Kriváň.

K podrobnému opisu konštrukcií a použitých materiálov jednotlivých objektov som sa nedostala pretože, nie sú dostupné v archíve na OZ Kriváň. Fyzicky nebolo možné preskúmať detailnejšie použité materiály, vzhľadom na to že boli prekryté obkladovým materiálom.

5. Výsledky

Poľovnícke chaty Dudáš, Pod Dudáš, Sihla, Zálomská, Bútľavka, Príslopy a Dežmov kopec, príloha 1, sa nachádzajú v oblasti CHPO Poľana, konkrétne do územia lesnej správy Kyslinky, ktorá patrí pod Obec Hrochoť.

Systém starostlivosti o chaty je v réžii zamestnancov OZ, ktorý je založený na dobrovoľnej báze a spočíva v základných údržbách, prípadne nevyhnutnej starostlivosti, či už v exteriéri alebo v interiéri.

Komerčne využívané chaty (Dudáš, Pod Dudáš, Zálomská) sú riešené dodávateľskými zmluvami o ich starostlivosť. Zmluva zahŕňa: upratovanie interiéru chaty pred návštevou a po návšteve, príprava posteľnej bielizne, odstránenie drobných porúch, kosenie v okolí chaty, príprava palivového dreva apod. Ďalšie dodávateľské služby riešia väčšie opravy a údržby.

V súčasnosti ani jedna z už spomínaných chát nie je nikde publikovaná na stránkach LESOV SR, š.p., čím sa stráca ich finančný prínos a vlastné zárobky, ktoré by pokryli údržby a opravy. Projektová dokumentácia nie je dostupná vzhľadom k ich veku, takže nebolo možné zistiť napríklad presné konštrukčné rozmery, základov alebo zrubových a strešných častí.

5.1. Poľovnícka chata Dudáš.

Typ poľovníckeho zariadenia poľovnícka chata. V evidenčnej karte z OZ Kriváň sa uvádza: výstavba chaty bola dokončená v roku 1937, za účelom prevádzkovej budovy pre lesníctvo. V popise uvedené: *Lovecká chata Dudáš*. Základy - kameň, murivo – drevený zrub, drážková konštrukcia zrubu pre lesnícke stavby, strecha - plech. Zastavaná plocha je 42,75 m², obstavaný priestor 136,80 m². Doba upotrebitelnosti bola v roku 1937 určená na 40 rokov. Obstarávacia cena k 31.12.1973 predstavovala 20 023 slovenských korún a na oprávky a generálne opravy bolo vyčlenených 9490 slovenských korún.

Nachádza sa v nadmorskej výške 1 120 m n.m v chránenom území CHKO Poľana. Je sprístupnená cestou kategórie 1L z lesníckej osady Kyslinky 5 km. Okolo chaty sa nachádza zmiešaný porast v 2 stupni ochrany prírody. Zobrazenie exteriéru a interiéru chaty je na obr. 1 - 5.

Obr. 1 Pohľad na chatu Dudáš (autor)

Exteriér

Dispozične je chata riešená na vyvýšenom mieste, jej vchod, veranda (drevené zábradlie, schody a veranda kameň a betón), je situovaná na východ. Celkový vzhľad nie je v zlom technickom stave. Strecha je sedlová, natretá zelenou farbou na ktorej poznať korózne plochy. Náter na drážkovej konštrukcii zrubu je tmavohnedej farby a je v dobrom stave, až na plochy ktoré sú poškodené od medveďa. Na severnej strane chaty je jedno okno s okenicou a na podlaží je zrekonštruovaný drevený balkón. Na západnej strane sú dve okná taktiež s okenicami. Na južnej strane je jedno okno dispozične umiestnené v podkroví. V obstavanom exteriéry sa nachádza novo vybudovaný drevený altánok so sedením. Prístrešok na drevo je taktiež novo vybudovaný. Sociálne zariadenie je v zlom technickom stave a nie je použiteľné. Na južnej strane tesne pri stene je prístrešok na centrálu. Pitná voda je od chaty cca 100 m na východ. Pri chate je otvorené ohnisko.

Obr. 2 Altánok s prístreškom na drevo (autor)

Interiér

Situovaný vchod je na východnej strane cez pristavanú verandu. Vchod predstavuje malá predsieň, z ktorej sa dostaneme do kuchyne, spoločenskej miestnosti a do podkrovia. Predsieň má plochu 3,7 m².

Dispozične riešené dvere na severnej strane verandy nás privedú do spoločenskej miestnosti s plochou 20 m². Ich úplné otvorenie nie je možné, pretože tomu bráni veľké sedenie „L-kového“ tvaru. Pri dverách napravo je krásna kachľová pec, ktorá je na novo zrekonštruovaná a funkčná. Nebezpečne je riešený dymovod, ktorého vstup do komína je tesne pod stropom, vidieť poškodenie stropu od horúcej rúry. Pri peci je pristavaná murovaná nízka časť, ako úložný priestor na drevo. Na západnej a severnej strane miestnosti je okno. V rohu sú dve postele a oproti stôl a stoličky. Miestnosť je obložená sololitovým obkladom, ktorý nerobí pekný dojem a pôsobí chladno, miestami odstáva od steny. Podlaha je z linolea. Strop je obložený tatranským profilom. V krytkách po stene sú káble na elektrické vedenie z centrály. Luster je zánovný. Miestnosť pôsobí chladne vďaka použitému materiálu.

Obr. 3 Spoločenská miestnosť na chate Dudáš (autor)

Zo spomínanej predsieni sa dostaneme do kuchyne, ktorej vchod je hneď oproti hlavnému vchodu chaty. Plocha kuchyne je 11,5 m², oproti dverám na západnej strane je okno. Napravo od dverí je sporák, ktorý je v dezolátnom stave, platne sú hrdzavé, možno už aj nefunkčné, ďalej kredenc s umývadlom. Oproti sa nachádzajú dva stoly. Celá miestnosť je obložená sololitovým obkladom a podlaha je z linolea. Strop je tatranský profil. Krytky po stene na elektrické vedenie z centrály.

Obr. 4 Kuchyňa na chate Dudáš (autor)

Za hlavnými dverami v predsieni sa nachádzajú schody, do podkrovia. Schody sú zo smrekových dosiek, ktoré už nemajú dlhú trvácnosť, pretože ich hrúbka nie je dostatočná na túto funkčnosť. Osvetlenie na schodisku je poškodené. Schodmi sa dostaneme do podkrovnej miestnosti. Vzbudzuje dojem útulného priestoru, no použitý materiál to všetko vyvracia. Strop je sádkartón, obklad sololitové dosky, linoleová podlaha. Podkrovie má dve miestnosti. Prvá o rozmere 7,8 m². Tu sa nachádza jedna posteľ a jeden stolík, okno je situované na juh. Druhá miestnosť má plochu 10,6 m², sú tu umiestnené dve postele, jedna piecka, ktorá je funkčná. Miestnosť je situovaná na východ s východom na novo zrekonštruovaný drevený balkón s pekným výhľadom.

Návrh úprav poľovníckej chaty Dudáš

Exteriér:

- prebrúsenie strechy od starého náteru, náter základnou farbou, náter povrchovou farbou vhodnou do exteriérového prostredia, farba by sa ponechala zelená,
- vonkajší náter chaty je pomerne v dobrom stave, bolo by vhodné pozatierať len poškodenie od medveďa,
- okenice, ktoré sú len na prízemí, potrebujú lepšie zabezpečenie. Bolo by vhodné zaistiť ich z vnútra a nie z vonka ako je to v momentálnom stave, a to len zaistené drôtom. Z vonkajšej exteriérovej strany majú náter urobený zrejme zároveň s celou plochou chaty. Vnútoraná strana okeníc začína chytať plesň, pretože nie je ošetrená náterom. Takže ošetrojúci náter okeníc z vnútornej strany je ďalším riešením.
- nové sociálne zariadenie,

- prístrešok na elektrickú centrálu,
- vybudovanie zabezpečeného ohniska pri prístrešku.

Obr. 5 Poškodenie zrubovej časti od medveďa (autor)

Interiér:

- kompletná výmena podláh, vhodné by boli drevené,
- kompletná výmena obkladu na stenách, momentálne sololitové dosky, obklad by mohol byť tatranský profil,
- v spoločenskej miestnosti stenu za komínom obložiť kameňom a oblasť na stropе zabezpečiť proti ohrievaniu z komínovej rúry. Výmena poškodeného nábytku. Dispozične najst' riešenie,
- lepšie zabezpečenie schodiska, výmena nevhodných použitých dosiek, oprava osvetlenia na schodisku.
- čo sa týka podkrovia tak platí kompletná výmena obkladov a podláh. Následne výmena vhodného nábytku.
- kuchyňa, výmena sporáka, doplnenie jedálenského nábytku. Keďže nie je v chate voda, upraviť dres, kuchynskú linku celú na umývanie riadu, aj pre hygienické potreby.

Súčasnité využitie

Chata bola postavená ako lovecká chata, ktorá mala hlavný význam pri love medveďa hnedého. V súčasnej dobe je využitie chaty skoro nulové. Využívajú ju hostia, ktorí nie sú nároční na výdobytky modernej doby a ktorých neodradí zanedbané interiérové prostredie. Tržby na opravu od roku 2007 po rok 2018 je 0,- EUR a tržby za ubytovanie od roku 2007 po rok 2020 sú 892, 94,- EUR. Kapacita chaty je 5 osôb podľa počtu postelí, ak by sa využil rozkladací gauč tak 7 osôb.

Návrh na využitie

Výhodná poloha chaty Dudáš, ju predurčuje najmä na turistické využitie. Môže byť štartom pre spoznávanie vrcholových častí Poľany. V jej blízkosti sa nachádza červená turistická trasa, vedúca hrebeňom Poľany. Priamo popred chatu prechádza modrý turistický chodník smerujúci do sedla Priehybina, ktorá je turistickou križovatkou. Chata Poľana je vzdialená cca 1 hod pešou chôdzou. Terén je vhodný aj pre cykloturistiku. Samozrejme počas poľovnickej sezóny je vhodná pre ubytovanie poľovníckych hostí, ktorí tu po love nájdu klud a odpočinok. Pri zmene dispozície podkrovia by stúpla kapacity chaty na 10 osôb. Postupnými tržbami za ubytovanie. by sa dalo pokryť jednotlivé položky za drobné, či väčšie opravy alebo nákup nábytku.

5.2. Poľovnícka chata Pod Dudáš

Typ poľovnickeho zariadenia poľovnícka chata. V evidenčnej karte z OZ Kriváň sa uvádza: výstavba chaty bola dokončená v roku 1940. V popise uvedené: *Robotnícka ubikácia „Pod Dudášom“*. Základy – kameň, konštrukcia – zrubová, drážková konštrukcia zrubu pre lesnícke stavby, strecha sedlová - škridla. Zastavaná plocha je 91 m², obštaný priestor 318,5 m². Doba upotrebitel'nosti bola v roku 1937 určená na 40 rokov. Obstarávacia cena k 31.12.1973 predstavovala 32 217,- slovenských korún a na oprávky a generálne opravy bolo vyčlenených 3 352.- slovenských korún.

Chata Pod Dudášom sa nachádza v nadmorskej výške 1020 m n.m. Od lesnej osady Kyslinky k nej vedie lesná cesta 3L, ktorá sa posledných 700 m mení na spevnenú zväžnicu, vysypanú štrkom, ktorá je zjazdná pre osobné automobily. Chata sa nachádza v zmiešanom lesnom poraste. Porast je s prevahou buka a ojedinele vtrúsenými majestátnymi jedľami. Stupeň ochrany prírody 2, zodpovedajúci územiu CHKO Poľana. Zobrazenie exteriéru a interiéru chaty je na obr. 6 - 9.

Obr. 6 Čelný pohľad na chatu Pod Dudáš (autor)

Exteriér

Chata Pod Dudášom má drážkovú konštrukciu zrubu a strecha je sedlová. Je umiestnená nad príjazdovou lesou cestou na vyvýšenom mieste. Celkový vzhľad chaty neevokuje zlý dojem, prvé čo nás ale upúta, sú poškodenia zrubových častí od medveďa. Strechová krytina, ktorá je v evidenčnej karte uvádzaná ako škridla, je škridlo plech. Stará krytina je poukladaná pri poľovníckej chate. Plech na streche so začínajúcou koróziou. Na dvoch komínoch na streche sa rozpadávajú tehly. Základy sú z kameňa preliateho betónom. V obstavanom prostredí sa pri chate nachádza dreváreň, ktorá je zjavne ešte v dobrom technickom stave a novovybudovaný altánok. Sociálne zariadenie je v dobrom technickom stave, novo vybudované. Pitná voda sa nachádza na sever od chaty asi 30 metrov. Vchod do verandy je situovaný na sever, celá veranda je primurovaná k zrubovej vonkajšej stene chaty. Nie je pôvodná. Je murovaná. Má dve okná bez poškodenia. Je situovaná zo severného pohľadu, kde sú umiestnené dve okná, jedno malé, dispozične v ľavom hornom okraji prízemí a druhé na podlaží. Východná zrubová strana má dve okná situované na prízemí. Na južnej strane je jedno okno na poschodí a druhé vpravo na prízemí. Táto južná zrubová strana chaty má najväčšie poškodenia. Všetky okná sú zabezpečené kovovými mrežami. Pri chate sa nachádza nezabezpečené ohnisko.

Obr. 7 Bočný pohľad na chatu Pod Dudáš (autor)

Interiér

Do interiéru sa vchádza cez verandu vchodom otočeným na sever. Veranda má plochu 6 m^2 . Strop je drevený, natretý bielou latexovou farbou ako aj zrubová stena napravo od vchodu. Podlaha je z betónovej štvorcovej dlažby, ktorá vyčnieva až pred dvere. Naľavo sú dve veľké okná, ktoré sú vyhotovené bez otvárania, nie sú poškodené. Z verandy na pravej strane je vchod do chodby, zabezpečený kovovými mrežami. Chodba je o rozlohe $11,4 \text{ m}^2$. Napravo je okno situované z vonkajšej strany v ľavom hornom rohu severnej strany okno, ktoré pekne osvetľuje drevené masívne schodisko, natreté latexovou farbou, ako aj pravá stena chodby. Pod schodiskom sa nachádzajú dve plechové skrine. Podlaha v chodbe je z betónových kociek a strop je drevený. Naľavo od vchodu do chodby vojdeme do kuchyne s plochou $6,7 \text{ m}^2$. Napravo pri dverách sa nachádza na novo opravený nerezový dres aj s prívodom pitnej vody do chaty. Má nový vodovodný kohútik aj obklad za dresom, ktorý bol pred tým poškodený. Podlaha je linoleum, strop je opracovaný omietkou. V kuchyni sa nachádza funkčný sporák na drevo a aj sporák na plynovú bombu, ktorá je umiestnená pod stolíkom pri sporáku. Na ľavej strane miestnosti je kuchynská linka. Okno situované na juh pekne osvetľuje celú kuchyňu.

Obr. 8 Kuchyňa na chate Pod Dudáš (autor)

Ďalšou miestnosťou je spoločenská izba. Je výrazne viditeľné, že jej plocha 19 m² evokuje dostatočne veľkú miestnosť na spoločenské účely. Rozhliadnutím po miestnosti zistíte že nábytok v miestnosti je z veľkej časti poškodený, vzbudzuje nie veľmi príjemný pocit. Steny sú pekne opracované omietkou aj strop. Od vchodových dverí do miestnosti na ľavej strane je na novo vybudovaný krb s krbovou vložkou, pekne vymurovaný, táto časť susedí s kuchyňou. Pred opravou prívodu vody do kuchyne, poškodenie vytvorilo vlhnutie steny, ktoré dosť masívne poznať. Okno v miestnosti svojou veľkosťou privádza dostatok svetla. Podlaha je linoleum.

Obr. 9 Spoločenská miestnosť (autor)

Ďalšími dvermi z chodby, ktoré sú hneď vedľa dverí do spoločenskej miestnosti, sa dostaneme do spálňovej časti. Napravo od dverí sa nachádza plechová nová piecka, a vedľa nej sú šatníkové skrine. Oproti dverám je okno dostatočne osvetľujúce celú miestnosť, kde sa nachádza 6 postelí. Sú situované oproti sebe v miestnosti. Spálňa má plochu 19 m². Steny sú vystierkované a vymaľované interiérovou farbou, podlaha je linoleum. Drevenými schodmi sa dostávame do podkrovia. Tu nás privíta malý priestor, sťa by len malá spoločenská izba, ktorá je osvetlená hneď napravo malým okienkom nad schodiskom. Z tejto časti sa dostaneme do odpočinkového priestoru v podkroví. Oproti vchodu je okno, pekne osvetľujúce celú miestnosť. Tu sa nachádzajú tri posteľe situované popri stene. Z komína je urobený prieduch z hlavného krbu v spoločenskej miestnosti. Celé podkrovie má drevené stropy natreté zelenou latexovou farbou a podlahy sú taktiež drevené natreté na hnedo. Plocha celého podkrovia je 38,22 m². Chata nemá prípojku na elektrickú centrálu.

Návrh úprav poľovníckej chaty Pod Dudáš

Exteriér:

- kompletný ošetrojúci náter celej zrubovej konštrukcie, hlavne južnej strany ktorá je najpoškodenejšia,
- pretretie strechy ochrannou farbou, aby sa vyhlo korózii nie ešte poškodenej plechovej krytiny,
- oprava komínov,
- kompletný náter drevárne,

- omietnutie alebo obloženie verandy, pretože z nej opadáva farba,
- odstránenie starej krytiny pri chate,
- odstránenie palivového dreva okolo chaty, umiestniť ho do drevárne,
- vyčistiť studničku na pitnú vodu, opraviť prístrešok studničky, vybudovať chodník ku studničke,
- vybudovanie zabezpečeného ohniska.

Interiér:

- na prízemí v spoločenských miestnostiach a kuchyni na novo pokláť dlažbu po odstránení linolea, pretože pod ním sa nachádza betón,
- steny riadne na novo vymalovať, poprípade obložiť tatranským profilom, aby evokoval teplo dreveného zrubu,
- stenu medzi spoločenskou miestnosťou a kuchyňou ošetriť,
- kuchyňu vybaviť kuchynskou výbavou a linkou a dispozične uložiť všetky spotrebiče aj linku aby boli priestory dostatočne prístupné jeho účelu,
- v spoločenskej miestnosti odstrániť poškodený nábytok a dispozične usporiadať,
- spálňová časť: nové postele dispozične usporiadať, odstrániť starý nábytok,
- podkrovie vybaviť novým nábytkom, ošetriť drevené obklady,
- pri obhliadke podkrovných priestorov sa našiel poškodený drevený strop. Potreba zistiť rozsah poškodenia aj príčinu (škodcovia alebo poškodená strecha, ktorá sa zjavne nezdá byť príčinou).

Súčasný využitie

Chata Pod Dudášom bola postavená ako robotnícka ubikácia, čo nasvedčujú aj väčšie priestory na odpočinok. Využívala sa aj na poľovačky počas sezóny. No terajší technický stav zabraňuje jej spoločenskému využitiu. Kapacitou chaty je 10 osôb. Tržby za ubytovanie od roku 2007 do roku 2020 predstavujú 2333,75,- EUR a náklady na opravy od roku 2007 po súčasnosť predstavujú 3,- EUR.

Návrh na využitie

Návrh na opravu a plánovanú údržbu poľovníckej chaty, by postupom času pritiahol záujem širšej verejnosti a tým by stúpili tržby za ubytovanie, ktoré by pokryli ďalšie opravy a údržby chaty. Svojou kapacitou 10 osôb patrí medzi väčšie ubytovacie zariadenia, kde môžu byť ubytované aj väčšie rodiny s deťmi. Prerábkou kuchyne a samozrejme aj ostatných miestností by bola vhodná aj na poľovnícke akcie, či firemné teambuilding. Jej poloha je vzdialenejšia od lesnej cesty 3L, no jej prístupnosť umožňuje nadviazať na turistické a cyklistické trasy.

5.3. Poľovnícka koliba Sihla

Typ poľovníckeho zariadenia poľovnícka koliba. V evidenčnej karte OZ Kriváň sa uvádza: názov a určenie: *chatka Sihla*, základy – kameň, konštrukcia – zrub, drážková konštrukcia zrubu pre lesnícke stavby, strecha sedlová – plech. Zastavanú plochu majú v karte uvedenú 52 m², no to nezodpovedá skutočnému prieskumu objektu aj s obstavaným priestorom 137,80 m². Skutočná zastavaná plocha chatky je 9,5 m². Tu nemôžem s určitosťou tvrdiť či bola naozaj využívaná ako robotnícka ubikácia ako je zapísané v karte z OZ Kriváň, kde sa uvádza rok dokončenia 1946, doba upotrebitelnosti 70 rokov.

Koliba Sihla je situovaná uprostred Lúky Horná Sihla na chránenom území CHKO Poľana. Nadmorská výška je 980 m n.m.. Cesta vedie od lesníckej osady Kyslinky smerom na Brusenský grúň, lesnou cestou 3L, ponad spomínanú lúku. Od lesnej cesty sa ku chate dostaneme priamo cez lúku, peši alebo terénnym autom. Zobrazenie exteriéru a interiéru chaty je na obr.10 a 11.

Obr.10. Pohľad na chatu Sihla (autor)

Exteriér

Exteriér pôsobí veľmi dobrým dojmom keďže koliba nie je veľkých rozmerov a nachádza sa na veľkej lúke Horná Sihla. Drážkovú konštrukciu zrubu je na novo ošetrená náterom spolu s plechovou sedlovou strechou v roku 2019. Vchod do koliby je situovaný na južnú stranu. Na východnej strane koliby je pristavaný prístrešok nie v dobrom technickom stave. Veranda do koliby je vymurovaná z kameňa preliateho betónom, ktorý je už v rozpadnutom stave spolu s dreveným zábradlím. Nad verandou sa nachádza okno s okenicami podkrovia. Na východnej strane sú dve malé okná s okenicami. Na severnej strane je veľké okno s okenicami, nad ktorým je okno v podkroví. Pri zrubovej stene z tejto severnej časti je naskladané palivové drevo. Pri kolibe sa nachádza nezabezpečené ohnisko. Sociálne zariadenie je postavené na novo. Pitná voda sa nachádza 80 m severne od chaty.

Interiér

Interiér tvorí jedna veľká miestnosť rozmerov 9,5 m². Od nej sa odčleňuje naľavo pri vchode komora na potraviny rozmerov 0,5 m x 1 m s jedným oknom na východ, kde sú potrebné riady do kuchyne. Na pravej strane zrubu je jedna posteľ a druhá sa nachádza pod oknom situovaným oproti dverám. V priestore ktorý vzniká za potravinovou miestnosťou je funkčný sporák s poličkami pre kuchynský riad. Uprostred je jedálenský stôl. Podlaha v chate je značne poškodená.

Z verandy sa dá dostať do podkrovia (momentálne nie je sprístupnené), kde sú dve okná situované na juh a sever. V podkroví sú tri železné posteľe.

Obr. 11 Interiér v kolibe Sihla (autor)

Návrh úprav koliby Sihla

Exteriér:

- rekonštrukcia podlahy na verande,
- oprava zábradlia na verande,
- sprístupniť vchod do podkrovia,
- oprava prístrešku na drevo,
- vybudovať vonkajší prístrešok,
- vybudovať zabezpečené ohnisko.

Interiér:

- podlahy z najväčšou pravdepodobnosťou nie sú z kameňa, ako je uvedené v evidenčnej karte, ale z dreva a sú vo veľkej miere prepadnuté. Nie je to dobre identifikovateľné, keďže sú prekryté linoleom. Takže je potrebná komplexná výmena podlahy v celom interiéri chaty,
- predispozícia komína na sporáku: je dva krát zalomený, čo spôsobuje zadymenie miestnosti pri rozkurovaní.

Súčasný využitie

Súčasný využitie koliby Sihla nie je nikde evidované. Malá koliba uprostred lúky láka oteckov s malými synmi počas poľovníckej sezóny. Načúvajú zvukom prírody, či ukazujú, že aký je život bez výdobytkov doby. Dispozícia koliby na obrovskej lúke umožňuje krásny výhľad. Lesnou cestou 3L sa dostaneme na turistické, ale aj cyklistické trasy, ktoré vedú do sedla Jasenová a odtiaľ až na Čierny Balog. S využitím poľovníckej sezóny si tu prídu na svoje najmä poľovníci počas ruje, kde si môžu v klude oddýchnuť. Kapacita chaty je 5 osôb. Súčasne bola tržba evidovaná v roku 2010 a to 223, EUR. Náklady na údržbu a opravu sa neuvádzajú.

Návrh na využitie

Využitie v momentálnej situácii by bolo ešte lákavejšie. Opravou podlahy a odstránením nedostatkov by bol záujem verejnosti väčší. Rodiny s deťmi alebo náhodní turisti by uvítali prístrešok so zabezpečeným ohniskom. Poľovní hostia by ocenili polohu priamo v centre revíru, v blízkosti viacerých poľovných chodníkov.

5.4. Poľovnícka chata Bútl'avka

Typ poľovníckeho zariadenia poľovnícka chata. V evidenčnej karte OZ Kriváň je zaznamenané: názov a určenie - *robotnícky prístrešok Bútl'avka*, základy - betón, konštrukcia je zrubová, pri stavbe bol použitý rybinový rohový spoj, strecha - sedlová, krytina - škridla. Rok dokončenia 1962. Zastavaná plocha a obštaná plocha sa neuvádza. Taktiež sa neuvádza doba upotrebitelnosti. Obstarávacía cena v roku 1973 bola 21 396,- slovenských korún a oprávky a generálne opravy bolo vyčlenených 21 396,- slovenských korún.

Chata Bútl'avka sa nachádza v ťažko prístupnej doline, medzi dvoma skalnými masívmi – Kurienec a Havranie skaly. Prístup ku chate je možný len peši po lesnej ceste kategórie 3L. chodníkom dlhým 2 km alebo po neupravenej zväžnici kolesovým traktorom. Nachádza sa priamo v bukovom poraste v druhom ochrannom stupni. Nadmorská výška je 930 m n.m. Zobrazenie exteriéru a interiéru chaty je na obr. 12 - 14.

Obr. 12 Pohľad na poľovnícku chatu Bútl'avka (autor)

Exteriér

Drážková konštrukcia zrubu pôsobí schátralo, náter nebol obnovovaný dlhšiu dobu a škridla na streche sa javí s veľkým rozsahom poškodenia. Dva komíny na streche, ktorá má sedlovú konštrukciu, vyzerajú byť nepoškodené, tehly sú na nich dobrom stave. Na zrubových častiach poznať veľmi veľké poškodenia od medveďa. Chata Bútl'avka je situovaná na sever, kde je aj vchod do chaty so zamrežovanými dverami. Od hlavných dverí napravo je jedno rozbité okno a naľavo sú dve oknom

v dobrom stave. Na južnej strane chaty sú inštalované dve funkčné okná. Na východnej strane je jedno okno strednej veľkosti. Západná časť je len zrubová. Všetky okná majú nepoškodené mreže. Zo západnej strany sú dvere pod strešnú časť chaty, v minulosti využívanú na uskladnenie sena pre zvieratá.

Interiér

Vchod do chaty je zo severnej strany. Po vstupe do chaty sa nám ukáže dlhá úzka chodba, s betónovou podlahou a murovanými stenami, ktoré sú murované a namaľované na bielo. Na konci chodby sú dve plechové skrine a nefunkčná piecka na drevo. Plocha úzkej chodbičky je 8,6 m². Za hlavnými dverami, ktoré sa otvárajú do vnútra je miestnosť s oknom na sever pri vchodových dverách. Zrejme slúžila ako kuchyňa. Naľavo pri vstupe je nefunkčný sporák na drevo. Plocha miestnosti 6 m². Cez túto miestnosť vojdeme do malej úložnej miestnosti s policami. Ku tejto úložnej miestnosti patrí okno ľavom hornom rohu severnej strany. Plocha úložnej miestnosti je 3,4 m².

Obr. 13 Interiér na poľovnickej chate Bútľavka (autor)

Druhá miestnosť je situovaná na východnú časť chaty má jedno väčšie okno na juh, jedno menšie okno západ. Podlaha v tejto miestnosti je drevená, ostatné steny sú murované, pôvodne vymaľované na bielo, so značným poškodením od vlhkosti v chate alebo od zatekania poškodených častí strešnej krytiny. Na ľavej strane za dverami sa nachádza piecka na drevo. Pohovky v miestnosti sú dve nefunkčné a dve postele. Plocha tejto miestnosti je 13,3 m².

Obr. 14 Interiér na poľovníckej chate Bútl'avka (autor)

Západnú časť chaty tvoria dve miestnosti. Ako prvá je naľavo od hlavných dverí so situovaným oknom na sever, má rozbité. Má plochu 9,88 m². Podlaha je drevená a steny sú murované, pôvodne vymaľované na bielo. No aj tu poznať veľké poškodenie od vlhkosti, alebo od zatekania strešnej krytiny. V miestnosti sa nachádzajú staré matrace. Druhá miestnosť situovaná na západnú časť, má plochu 14,06 m². Okno je na južnej strane, podlaha je drevená, steny má vymurované, pôvodne vymaľované na bielo, v celej miestnosti je poškodenie zo zatekania strešnej krytiny a vlhkosti. Táto miestnosť má jeden funkčný sporák na drevo, rohová lavicu a stôl, poschodovú posteľ.

Návrh úprav poľovníckej chaty Bútl'avka

Exteriér:

- rekonštrukcia strechy s kompletnou výmenou krytiny a poškodených nosných drevených častí,
- kompletný náter zrubových častí a možným prebrúsením a opravou poškodených častí od medveďa,
- výmena rozbitého skla na okne,
- náter okenných rámov,
- náter mreží na oknách a dverách,
- vybudovanie prístrešku na drevo,
- vybudovanie krytého ohniska,

- vybudovanie prístrešku.

Interiér:

- odstránenie poškodeného náteru v miestnostiach,
- vystierkovanie a následné vymaľovanie alebo obloženie stien dreveným obkladom (tatranský profil),
- ošetriť náterom drevené podlahy,
- na betónové podlahy poklášať dlažbu,
- odstrániť nefunkčné, sporáky, pohovky, matrace atď.,
- upraviť kuchynku.

Súčasnité využitie

V súčasnosti chata Bútl'avka nemá žiadne využitie, o čom svedčí aj jej technický stav. Je k nej horšia prístupová cesta. Nevyhnutné údržby vykonávajú len pracovníci LS z vlastnej iniciatívy, aby zabránili úplnému schátraniu.

Návrh na využitie

Rekonštrukciou navrhovaných exteriérových a interiérových riešení by chata mohla byť atraktívna pre nenáročných hostí, ktorí hľadajú samotu a skutočnú divočinu takmer nedotknutej prírody. V blízkosti chaty sa nachádza len jeden poľovnícko-ochranný chodník vedúci masívmi: Kurienec, Havranie skaly až Jánošíkova skala. Množstvo brál a prírodných výtvorov a ako aj pripravované vyhlásenie rezervácie Pralesy Slovenska robia z tohto miesta jedinečnú oázu pokoja. Po navrhnutých úpravách by chata mala kapacitu ubytovaných 10 osôb.

5.5. Poľovnícka vila Zálomská

Typ poľovníckeho zariadenia poľovnícka vila. Vila Zálomská sa nachádza na rovnomennej lúke v nadmorskej výške 940 m n. m., ktorej časť je aj územím európskeho významu. Ku vile vedie lesná cesta kategórie 1L, od lesnej správy je vzdialená 2,50 km. V evidenčnej karte OZ Kriváň sa uvádza: názov a určenie: prevádzková budova pre lesníctvo, popis: robotnícky barák Zálomská, rok dokončenia 1937, doba upotrebitelnosti 40 rokov. Popisné a technické údaje: základy – kameň, murivo – drevený zrub, strecha – škridloplech, zastavaná plocha 49,75 m², obstaný priestor 249,37 m². Obstarávacia cena k 31.12. 1973 36 500 slovenských korún, suma vyčlenená na oprávky 17 078

slovenských korún. Na Zálomskej sa v roku 2017 zaviedla električka (predtým bola iba centrála) a v roku 2018 bola rekonštrukcia vodovodu. Zobrazenie exteriéru a interiéru chaty je na obr. 15 - 21.

Obr. 15 Pohľad na vilu Zálomská (autor)

Exteriér

Exteriér vily vďaka jej rekonštrukciám je vo veľmi dobrom technickom stave. Drážkovú konštrukciu zrubu a je po novom nátere, ktorý bol vykonaný v roku 2020. Obnovný náter bol vykonaný aj na prístrešku pri uzavretom ohnisku. Ohnisko je vybudované z kameňov a betónu ako chodník, ktorý spája vilu a prístup k altánku. Z toho istého materiálu je vybudovaný aj úzky dláždený priestor ktorý vedie po obvode chaty a je chránený strechou. Vila má sedlovú strechu pokrytú kanadským šindľom. Južná strana strechy má tri vikierové okná. Na streche sú dva murované komíny. Po obvode vily je montovaný hromozvod a na novo montované odkvapové žľaby. Hlavný vchod do vily je situovaný na východnú stranu a týmto smerom sú situované aj okná do hlavných miestností vo vile. Severozápadná strana má jedno okno na prízemí. Južná strana má dve okná na prízemí a dve okná v sedle strechy. Na severovýchodnej strane je v sedle strechy jedno okno a na prízemí tak isto. Všetky okná a dvere sú chránené železnými mrežami. Za vilou je inštalovaný elektromer. Nie pekným dojmom pôsobia tri sociálne zariadenia, ktoré sa nachádzajú na severozápadnej časti pri chate a sú v zlom technickom stave.

Interiér

Vchod do vily je situovaný z východnej strany má vstupné drevené dvere. Na ľavej strane chodby je spoločenská miestnosť, na pravej je kuchyňa. Chodba má plochu 12,8 m². Podlaha v tejto časti je vyložená dlažbou a stena na pravej strane je obložená tatranským profilom. Pravá stena je omietnutá a omal'ovaná na bielo a je tu umiestnená elektrická skrinka. Po ľavej strane je vešiak s lavičkou a na pravej úložná komoda.

Obr. 16 Chodba na vile Zálomská (autor)

Na pravej strane chodby po ľavej strane vchodových dverí sa nachádza spoločenská miestnosť o rozlohe 45,44 m². Celá miestnosť je obložená dreveným obkladom. Podlaha je keramická dlažba, okrem steny, kde sa nachádza na novo zrekonštruovaný krb. Celá miestnosť je v poľovníckom štýle, jej veľkosť nasvedčuje tomu, že sa tu konajú veľkolepé akcie alebo väčšie rodinné stretnutia. Pri krbe sa nachádza nová rohová pohovka. Okrem krbového vykurovania sú súčasťou vyhrievania miestnosti dva elektrické ohrievače. Okná v miestnosti sú dve na juhozápadnej strane a jedno na severovýchodnej, kde sú umiestnené dvere, sú funkčné ale sa nevyužívajú.

Obr. 17 Spoločenská miestnosť (autor)

Súčasťou spoločenskej miestnosti je kúpeľňa s toaletou. Kúpeľňa je zrenovovaná, má sprchový kút, WC, dve umývadlá nad ktorými je veľké zrkadlo. Súčasťou kúpeľne je elektrický bojler na ohrev vody. Okno je situované na severozápad. Obklad na bočných stenách a strop je z tatranského profilu, podlaha je z dlažby. Za umývadlami je obklad.

Obr. 18 Kúpeľňa na vile Zálomská (autor)

Ďalšou miestnosťou je kuchyňa, ktorá má plochu 13,05 m². Na ľavo je umiestnená drevená kuchynská linka s funkčným dresom a prívodom teplej aj studenej vody. Súčasťou je sporák s rúrou. Na pravej

strane kuchyne, je stolík a chladničkou spolu s mrazničkou. Kuchynka má dve okná. Steny a strop sú obložené tatranským profilom, podlaha je z dlažby. Na pravej strane kde je kuchynská linka je obklad.

Obr. 19 Kuchyňa na vile Zálomská (autor)

Na prízemí sa nachádza romantická spálňa s krbom, s dvojlôžkovou posteľou a nočnými stolíkmi a veľkým kreslom na odpočinok. Miestnosť má jedno okno, podlahu z keramickej dlažby. Tri steny a strop sú z tatranského profilu, stena kde sa nachádza krb, je murovaná vymaľovaná na bielo. Miestnosť je vybavená aj elektrickým ohrievačom. Miestnosť má plochu 14,19 m². Dreveným schodiskom sa dostávame do podkrovia, kde sa nachádzajú tri spálňové miestnosti. Prvá po ľavej strane schodiska je o ploche 27,52 m². Jej súčasťou sú dve dvojlôžkové posteľe situované oproti sebe pod sedlovou časťou strechy. Izba je vybavená aj krbovou vložkou vedenou z krbu zo spálňovej miestnosti na prízemí, ale súčasťou je aj elektrický ohrievač. Miestnosť je obložená kompletne tatranským profilom a podlaha je drevená.

Obr. 20 Spálňová časť na vile Zálomská (autor)

Ďalšie dve miestnosti sú situované po pravej strane schodiska. Jedna má plochu 18 m², a druhá má plochu 20,88 m². V každej miestnosti sa nachádza okno situované južnú stranu. Strop, bočné steny aj podlahy sú obložené drevom. Miestnosti sú vybavené tromi posteľami, úložnými skriňami. Krbové vložky sú vedené z krbu v hlavnej spoločenskej miestnosti na prízemí, no každej súčasť je aj elektrický ohrievač.

Vila je kompletne vybavená elektrinou a pitnou vodou. Pri každom krbe sú na stene upozornenia so zaobchádzaním pri vykurovaní miestnosti, ale aj iné BOZP upozornenia týkajúce sa bezpečnosti ubytovaných v zariadení.

Obr. 21 Spálňová časť (autor)

Návrh úprav vily Zálomská

Exteriér a interiér:

Vila je vo veľmi dobrom technickom stave, v exteriéri ako aj v interiéri nie sú potrebné žiadne zmeny.

Súčasnité využitie

V súčasnosti sa vila využíva na rekreačné pobyty, rodinné oslavy, firemné akcie a hlavne ako reprezentačná chata š.p. LESY SR. Taktiež sa využíva pre ubytovanie poľovných hostí. Kapacita vily je 12 lôžok. V evidencii OZ Kriváň sa uvádzajú tržby za ubytovanie od roku 2007 do roku 2021 v hodnote 45 277,58 EURa. V blízkosti vily prechádzajú turistické chodníky smerujúce na vrchol Poľany, prípadne k ostatným lákadlám Poľany (vodopád Bystrô, Rudná magistrála okolo kaldery).

Návrh na využitie

Vila Zálomská by si zaslúžila väčšiu propagáciu reklamou a vyššie obsadenie aj mimo poľovníckej sezóny, keďže podľa výkazu tržieb je plne obsadená najmä počas poľovníckej sezóny.

5.6 Poľovnícka chata Príslopy

Typ poľovníckeho zariadenia poľovnícka chata. Chata sa nachádza v sedle Príslopy, obklopená smrekovým porastom s ojedinelým smrekovcom. Nadmorská výška je 950 m .n m.. V blízkosti chaty je turistická cesta ktorá vedie cez Príslopy, Drábovku, k horskému hotelu Poľana a 2 km je vzdialená jelenia obora Trnavy. Nad chatou sa nachádza pomník SNP.

OZ Kriváň vo svojej evidencii uvádza: názov a určenie – chata Príslopy, rok dokončenia 1939, základy – kameň, konštrukcia – drevená, strecha – plech, zastavaná plocha: 71.35 m², obstaný priestor 231,56 m². K roku 1973 bola obstarávacia cena 33 423 slovenských korún a pre obstarávky a generálne opravy bolo vyčlenených 12 170 slovenských korún. Zobrazenie exteriéru a interiéru chaty je na obr. 22 - 28.

Obr. 22 Čelný pohľad na chatu Príslopy (autor)

Exteriér

Poľovnícka chata Príslopy sa nachádza v tieni porastu, ktorý v lete vytvára príjemný pocit chladu, no v chladnejších jarných, jesenných či zimných mesiacoch je to nevýhodou. V okolí chaty sa touto pozíciou tvorí vlhký terén. Príjazdom od lesnej cesty kategórie 1L sa po ľavej strane sa ako prvá nachádza drevená stavba s plechovou sedlovou strechou slúžiaca ako úložisko pre palivové drevo.

Prichádzame ku chate situovanej na juhovýchod, ktorá vzhľadovo vyzerá v udržiavanom stave, chata je zrubová. Strecha je plechová s novým náterom v sedlovom tvare. Strecha má dva vyvedené funkčné komíny. Okná a hlavné dvere na chate sú chránené železnými mrežami. Pristavanou verandou situovanou na juhovýchod sa nachádza vchod do chaty. Na východnej strane tejto verandy je okno a taktiež na severnej, kde susedí s oknom na hlavnej časti chaty. Na západnej strane je dno okno na prízemí a jedno okno pod strechou. Na severnej strane sú tri okná a na východnej strane je jedno malé okno. Okolo chaty je vybudovaný dláždený priestor z betónových dlaždíc. Pri chate sa nachádza novo vybudovaný drevený altánok, pri ktorom je otvorené ohnisko 30 m od chaty sa nachádza studnička s pitnou vodou.

Obr. 23 Bočný pohľad na poľovnícku chatu Príslopy (autor)

Obr. 24. Altánok pri chate Príslopy (autor)

Interiér

Veranda o ploche 9,1 m² tvorí vstupný priestor do chaty. Dve okná pekne osvetľujú malý priestor obložený tatranským profilom na každej stene vrátane stropu, podlaha je z dlažby. Vo verande sa nachádza drevené sedenie s lavicami, stôl a skriňa.

Obr. 25 Predsieň chaty Príslopy (autor)

Úzka chodbička s plochou $2,48 \text{ m}^2$ nás privádza k ostatným miestnostiam v chate, podlahu má z dlažby a steny sú z tatranského profilu. Po pravej strane chodbičky sa nachádza útulná funkčná kúpeľňa o ploche $3,41 \text{ m}^2$ s WC, sprchovým kútom a umývadlom. V kúpeľni je bojler na tuhé palivo. Steny sú z glazúrovaného obkladu a podlaha z dlažby.

Obr. 26 Kúpeľňa na chate Príslopy (autor)

Oproti kúpeľni je vchod do spoločenskej miestnosti, ktorá má plochu $14,4 \text{ m}^2$. Nachádza sa tu nový murovaný krb, pri ktorom sa dá oddýchnuť na nepoškodenom čalúnenom nábytku. Steny sú z tatranského profilu a podlaha z keramickej dlažby. Po pravej strane pri spoločenskej miestnosti sa

nachádzajú dvere do spálňovej časti. Táto miestnosť je vykurovaná krbovým prieduchom z krbu. Nachádzajú sa tu poschodové postele aj váľandy, kde sa vyspí 8 osôb. Steny sú obložené tatranským profilom na podlahe je guma. Dve okná pekne osvetľujú celú miestnosť.

Obr. 27 Spoločenská miestnosť na chate Príslopy (autor)

Poslednou miestnosťou v chate je kuchyňa. Pôsobí pekným udržiavaným dojmom. Nachádza sa tu funkčný šporák na drevo, kuchynská linka s dresom a kuchynské sedenie. Tri steny sú obložené tatranským profilom, stena kde je kuchynská linka, je murovaná a do výšky 1,5 m je obklad, podlaha je z dlažby. Okno je situované na sever. V chate je zavedená električka na centrálu.

Obr. 28 Kuchyňa na chate Príslopy (autor)

Návrh úprav chaty Príslopky

Exteriér:

- zrenovovať dláždenú časť okolo chaty,
- obnova náteru na zrubovej časti.

Interiér:

- obnoviť náter okolo krbu je potečený od sviečok.

Súčasnité využitie

Chatu využívajú viac zamestnanci, ako širšia verejnosť. Jej použitie na reprezentačné účely. V záznamoch OZ Kriváň sa tržby za chatu neuvádzajú. Takže chata v tomto aktuálnom stave ako sa nachádza, nezarába.

Návrh na využitie

Veľmi dobrou pozíciou chaty a dobrou udržateľnosťou by sa chata mala viac využívať na rekreácie s rodinami. Určite by ocenili to, že v chate je električka na centrálu a má zavedenú aj vodu do chaty, čiže funkčné sociálne zariadenie a kúpeľňa je plne vybavená. Chata by si takto zarobila na drobné, či väčšie údržby.

5.7. Poľovnícka koliba Dežmov

Typ poľovníckeho zariadenia poľovnícka koliba. Koliba sa nachádza v nadmorskej výške 1190 m n. m. v chránenej krajinskej oblasti CHKO Poľany s ochranným stupňom č. 2. V úplnej blízkosti sa nachádza prírodná rezervácia. A časť prístupovej lesnej cesty kategórie 3L ku kolibe vedie týmto územím. Nachádza sa tu niekoľko poľovných chodníkov.

V evidenčnej karte OZ Kriváň sa uvádzajú nasledovné údaje: názov a určenie – prevádzková budova – lesníctvo, popis – manipulačná chata Dežmov kopec, rok dokončenia 1937, popisné a technické údaje: murivo – drevený zrub, strecha – plech, zastavaná plocha 12,25 m², obstaný priestor 24,5 m². Obstarávacia cena k 31.12.1973 bola 3585 slovenských korún a na oprávky a generálne opravy bolo vyčlenených 1691 slovenských korún. Zobrazenie exteriéru a interiéru chaty na obr. 29 - 31.

Obr. 29 Pohľad na kolibu Dežmov (autor)

Exteriér

Koliba Dežmov má drážkovú konštrukciu zrubu, náter na chate je v zlom stave a jej dispozíciou ju obľubujú poškodzovať medvede, strecha je sedlová, z ktorej vyčnieva vystavaná konštrukcia posedu, keďže koliba podľa starších informácií zamestnancov, bola využívaná na poľovnícke účely. Táto posedová časť má okno z každej svetovej strany, a jej strieška je sedlová. Náter na streche nie je, je len plechová, pokrytá veľkými plochami korózie. Komín na streche je v polorozpadnutom stave. Základ koliby je z kameňa preliateho betónom. Koliba je situovaná pod lesnou zväžnicou medzi dvoma smrekovými porastami. Svetelné lúče slnka si chata veľmi neužije. Vchod do koliby je z východnej strany, dvere sú drevené. Zo severnej strany, je ku chate pristavaný prístrešok pre palivové srepo, ktorý je priamo namontovaný na zrubovú konštrukciu chaty. Južná časť koliby je najviac poškodená od medveďa. Z tejto strany je jedno okno s drevenou okenicou a tak isto zo západnej strany je jedno okno s drevenou okenicou a pod strešnou časťou sa nachádza vchod pod strechu aj do vystavaného posedu. 50m od koliby je studnička s pitnou vodou.

Obr. 30 Dreváreň pri kolibe Dežmov (autor)

Interiér

Interiér koliby tvorí jedna miestnosť, nie je členená. Steny koliby sú obložené tatranským profilom a podlaha je drevená. Po ľavej strane od vchodových dverí sa nachádza sporák na drevo, ktorý je poškodený, no ešte funkčný, slúži aj na vykurovanie, stôl aj so stoličkami. V kolibe sú tri postele, jeden perinák, dva úložné policové regály. Podlaha za dverami je značne poškodená od vlhkého prostredia a hlodavcov. Myši poškodili aj iné časti nábytku, ktoré sú súčasťou chaty. Miestnosť má dve okná. Uprostred stropu je otvor do posedovej časti. Celý priestor vytvára neusporiadaný dojem.

Obr. 31 Interiér koliby Dežmov (autor)

Návrh úprav poľovníckej koliby Dežmov

Exteriér:

- oprava poškodených častí zrubu od medveďa,

- celkový náter zrubovej konštrukcie,
- prebrúsenie korózných častí strechy a následne kompletný náter na celej ploche strechy,
- výstavba dreveného WC pri chate.

Interiér:

- oprava podlahy,
- výmena poškodeného nábytku,
- výmena poškodeného sporáku na drevo,
- doplniť vedrá na vodu.

Súčasnité využitie

Chata nie je využívaná verejnosťou a minimálne aj pracovníkmi lesnej správy.

Návrh na využitie

Svojou polohou je chata vhodná pre nenáročných hostí, či už pre tých, ktorí sa chcú poľovnícky vyžiť, alebo i tých ktorí chcú zažiť skutočné čaro nedotknutej prírody.

6. Diskusia

Poľovnícke chaty plnia v revíroch významné funkcie. Sú v nich ubytovaní poľovnícki hostia v čase poľovníckej sezóny a pomerne často ju využívajú aj domáci poľovníci. Okrem toho sa takéto zariadenia môžu prenajať aj mimo hlavnej poľovníckej sezóny občanom z radov nepoľovníkov. Takéto chaty sú miestom aktívneho odpočinku v prírode. Všetky tieto dôvody sú dostatočné na to, aby sme mali o takéto zariadenia záujem. Musíme si uvedomiť, že vplyvom času takéto stavby postupne chátrajú a ak sa neskutoční v dostatočne krátkej dobe náprava, dostanú sa až stavu úplnej nefunkčnosti. Na jej zrenovovanie je potrebný určitý čas, energia a hlavne nemalé finančné prostriedky. A práve finančné prostriedky sú, tak ako to vo väčšinou býva, asi najviac limitujúcim faktorom pri takejto rekonštrukcii. Je potrebné si uvedomiť, že čím skôr uskutočníme potrebné rekonštrukcie, tým nás to bude stáť menej a aj skôr sa dané zariadenie privedie do prevádzkového stavu.

V prípade hodnotených poľovníckych chát sa jednalo o zariadenia, ktoré už dlhšiu dobu sú v stave, kedy sa prakticky úplne vylúčilo ich prevádzkovanie ako v poľovníckej sezóne, tak aj mimo nej. A pritom niektoré z uvedených chát plnili v minulosti významné postavenie. Takto by sme mohli poukázať najmä na chaty Dudáš alebo Pod Dudáš. Podobne bola na tom aj chata Bútľavka, kde sa v minulosti ubytovávali lesní robotníci, ktorí tu chodili na týždňovky. Menšie postavenie mali chaty Dežmov kopec. Menej využívaná bola aj chata Sihla. V súčasnosti sa sporadickejšie využíva chata Príslopy. Najviac je využívaná chata Zálomská. Táto chata je v porovnaní s ostatnými hodnotenými objektami v najlepšom stave a v súčasnosti predstavuje v pôsobnosti LS Kyslinky aj miesto pre ubytovanie najnáročnejších poľovníckych hostí.

V rámci danej problematiky je zrejmé, že nie v každej chate je potrebné uskutočniť rovnaké opatrenia. Veľké zásahy si vyžadujú najmä chaty Bútľavka, Pod Dudáš a Dežmov kopec. Chata Bútľavka si vyžaduje asi najväčšie opravy. Je potrebná výmena strešnej krytiny a strechy ako takej. V prípade chaty Pod Dudáš a Dudáš je potrebné riešiť najmä steny a podlahy. Menšie úpravy si vyžaduje chata Príslopy. V tomto objekte nie je nutné výraznejšie zasahovať ani do interiéru. Najmenej je potrebné zasahovať do chaty Zálomská. Táto chata je v stave, kedy prakticky nie je nutné uskutočniť rekonštrukčné práce.

V rámci finančných možností je zrejmé, že k rekonštrukcii sa bude môcť v dohľadnej dobe pristúpiť v prípade možno len jedného alebo max. dvoch objektov. Všetko bude závisieť od priorít, ktoré sa v rámci LS Kyslinky budú realizovať. Ak by sa aj v dohľadnej dobe nepristúpilo k úprave na niektorej

z vyššie uvedených poľovníckych chát, je tu možnosť nahliadnuť do pomerne podrobného náčrtu ich súčasného stavu. Možno niekedy príde aj na rekonštrukciu niektorých z uvedených objektov.

7. Záver

Poľovnícke chaty plnia v každom poľovnom revíri viacero funkcií. V prvom rade sú miestom, kde bývajú ubytovaní poľovnícky hostia. Súčasne sú to objekty aktívneho oddychu v prírode.

V práci sa hodnotí stav vybraných poľovníckych chát v pôsobnosti LS Kyslinky. Vybrané boli chaty Dudáš, Pod Dudáš, Bútľavka, Sihla, Zálomská, Príslopy a Dežmov kopec. Poukázalo sa na ich využívanie v minulosti a v súčasnosti a potenciálne možné využívanie, ktoré by mohlo byť realizované po niektorých rekonštrukčných zásahoch.

Z výsledkov vyplynulo, že v každej chate je potrebné uskutočniť podobné opatrenia. Najväčšie rekonštrukčné zásahy si vyžadujú chaty Bútľavka, Pod Dudáš a Dežmov kopec. V chatách Poddudáš a Dudáš je potrebné opraviť najmä steny a podlahy. V menšej miere je potrebné rekonštruovať chatu Príslopy. Tu nie je nutné výraznejšie zasahovať ani do interiéru. V najlepšom stave je chata Zálomská. Táto chata je v stave, kedy prakticky nie je nutné uskutočniť rekonštrukčné práce.

V súčasnosti je široká škála dostupných materiálov pre potrebné opravy vybraných chát na území LS Kyslinky. Pomocou výberových konaní sa vieme dostať aj výhodným cenovým ponukám na základe vyhotovenia podrobných podkladov. Príkladom pre lepšiu dostupnosť či publicitu sú naše susedné štáty, ako napríklad Rakúsko, kde vďaka takýmto ubytovacím zariadeniam si ich majitelia dokážu zarobiť finančný obnos, postačujúci pre fungovanie chát a dobrú reklamu pre verejnosť.

Predkladaná práca sumarizuje základné poznatky o stave vybraných chát v LS Kyslinky. V prípade rekonštrukcie niektorej z uvedených chát, môžu tieto údaje poslúžiť ako vhodné podklady.

8. Literatúra

1. Kolektív autorov, 2020. Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, 344 s. ISBN 80-88833-27-
2. Kolektív autorov, 1978. Encyklopédia Slovenska II. zväzok E-J. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Kníhtlačiareň Svornosť, N. P., Bratislava, 536 s.
3. Kolektív autorov, 1980. Encyklopédia Slovenska IV. zväzok N-Q. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Kníhtlačiareň Svornosť, N. P., Bratislava, 600 s.
4. HÁJEK, V., 1997. Stavíme ze dřeva. Praha: Sobotáles, 1997. 153 s. ISBN 80-85920-44-1.
5. HELL, P., 1990. Poľovnícke zariadenia. Príroda, 252 s. ISBN 80-07-00270-7
6. HRČKA, I. a kol. 1987. Drevostavby. Zvolen: Vysoká škola lesnícka a drevárska, 1987. 279 s.
7. HRČKA, I. a kol. 1994. Projektovanie drevených stavieb. Prvé vydanie. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, 1994, 342 s. ISBN 80-228-0332-4
8. JOCHIM, S., DUDAS, J., 2013. Konštrukčné drevné materiály: Pre drevené stavebné konštrukcie a výrobky. Druhé vydanie. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, 2013. 168 s. ISBN 978-80-228-2588-7.
9. JUHÁS, P. a kol., 2008. Stavebné inžinierstvo. Prvé vydanie. Košice: Technická univerzita v Košiciach, Stavebná fakulta, 2008, 232 s. ISBN 978-80-553-0087-05
10. LACIKA, J., & ONDREJKA, K., 2009. Prírodné krásy Slovenska. Chránené krajinné oblasti, Dajama, Bratislava, ISBN 978-8089226-29-0, 128 s.
11. KRIŠTÍN, A., 1997. Optimalizácia využívania krajiny južného Podpoľania ako kontaktnej zóny BR Poľana. In. MIDRIAK, R. (ed.), Racionálne využívanie a obhospodarovanie CHKO-BR Poľana. Zborník referátov z odborného seminára. Vydavateľstvo TU Zvolen, s. 279-280.
12. KUKLÍK, P., 2005. Dřevěné konstrukce. Praha: Informační centrum ČKAIT, 2005. 172 s. ISBN 80-86769-72-0
13. MAKOVNÍK, Š., CHLÁDEK, G., 1971. Pozemné stavby lesnícke. Vydavateľstvo Príroda, 339 s. ISBN 64-051-71
14. MIDRIAK, R., SLÁVIKOVÁ, D., 1997. Optimalizácia využívania krajiny BR Poľana. In. MIDRIAK, R. (ed.), Racionálne využívanie a obhospodarovanie CHKO-BR Poľana. Zborník referátov z odborného seminára. Vydavateľstvo TU Zvolen, s. 265-267.

9. SLÁVIK, D., 1996. Ochrana prírody, In: SLÁVIKOVÁ, D., KRAJČOVIČ, V., a kol., (IUCN 1996): Ochrana biodiverzity a obhospodarovanie trvalých trávnych porastov CHKO-BR Poľana, Vyd. Nadácia IUCN, Svetová únia ochrany prírody, Slovensko., Bratislava, v rámci projektu Regionálneho európskeho programu IUCN so sídlom v Cambridge, Veľká Británia a Gland, Švajčiarsko, ISBN: 2-8317-0358-1, 180 s.
15. SVOBODA, S., ZÁBRANSKÝ, Z., 1962. Lesní stavby. Státní zemědělské nakladatelství, Praha, 264 s. ISBN 07-068-62
16. SVOBODA, L., BAŽANTOVÁ, Z., MYŠKA, M., NOVÁK, J., TOBOLKA, Z., VÁVRA, R., VIMMROVÁ, A., VÝBORNÝ J., 2005. Stavebné materiály. Vydavateľstvo Jaga group, s.r.o., Bratislava, 470 s. ISBN 80-8076-014-4
17. ŠTEVKO, J., REINPRECHT, L., KUKLÍK, P., 2009. Dřevené stavby: Konstrukce, ochrana a údržba. Druhé vydanie. Bratislava: Jaga Group, spol. s r.o., 2009, 202 s. ISBN 978-80-8076-080-9
18. ZEMKO, J., a kol., 1988. Detva. Osveta, Martin, 344 s.

9. Príloha

Príloha 1: Mapa

